

DiZbi.HAZU | Digitalna zbirka i katalog Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Preuzimanjem digitalne kopije pristali ste na uvjete korištenja

<https://dizbi.hazu.hr/a/?terms>

Zapis je preuzet s web adrese

<https://dizbi.hazu.hr/a/?pr=i&id=169520>

Adverbi na ski, ske, ke, ce, ice u Kajkavaca / M. Valjavec

<i>Bibliografska razina</i>	<u>a - analitička jedinica (sastavnica)</u>
<i>Autor</i>	<u>Valjavec, Matija Kračmanov [autor]</u>
<i>Stranice</i>	170 - 220
<i>Tematska predmetnica</i>	<u>Hrvatski jezik: dijalektologija</u> • <u>Hrvatski jezik: gramatika</u> • <u>Hrvatski jezik: prilozi</u>
<i>Ključne riječi</i>	<u>Kajkavsko narječje</u>
<i>UDK</i>	<u>811.163.42'28 - Hrvatski jezik: dijalektologija</u> • <u>811.163.42'36 - Hrvatski jezik: gramatika</u> • <u>811.367.624 - Hrvatski jezik: prilozi</u>
<i>Jezik teksta</i>	<u>hrv - hrvatski</u>
<i>Licencije</i>	<u>PDM</u>
<i>Vrsta građe</i>	<u>članak</u>
<i>Dio od</i>	<u>Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.</u> <u>Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički</u>
<i>Svezak</i>	<u>Knj. 30(1890)=knj. 101</u>

Adverbi na *ski, ske, ke, ce, ice* u Kajkavaca.

Predao u sjednici filologiĉko-historiĉkoga razreda jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dne 29. listopada 1889.

PRAVI ČLAN M. VAJAVEC.

Sadržina: 1. Uvod. 2. -ice nije sing. instr. oslabom od -ica stegnuto od -iceja, jer nema recimo part. praes. act. oblika berā od koga bi oslabom nastalo bery ili berę. 3. dobrē ζζλωζ bene je, kako to jezik shvata, svakako loc. sing., i to vaļa da od ženskih osnova na a, tako i adverbi na rsky hrv. ski, ali ne preko -ām. 4. sing. gen. ryby dušę nije plur. acc., jer hrv. gen. dušę, a pl. acc. dušę. 5. ipoteza: sing. gen. -y i -ę je od dva u jedno spojena sufiksa jam i s. 6. -y -ę od jāms āms moglo je saĉuvati što lokalnoga znaĉenja uz svoju novu sluźbu genetiva. 7. -ski -ske obješa se na part. praes. act. 8. neka razlika u znaĉenju između -ski i -ske. 9. norski po norski, norsko po norsko. 10. -ke -ce -ice srodno sa -ski postalo sufiksima naĉina. 11. -ske -ce -ice mlada jeziĉna tvorba nastala prema -ski kađ gen. ribe za ryby. 12. primjeri adverbna na ce ice. 13. na kakovu se osnovu dodaje ce ice. 14. završetak sing. instr. im om postao nastavkom naĉina, na koji mođe stupiti još i ce ice: imce imice omce omice; na pred istr. na om 15. na, ređe po, pred -om kod adjektiva.

1. Adverbe na ke ce ice smatra Miklošić za genetive sing. ženskih osnova na a. Gleda li se na oblik, to će imati Miklošić pravo. Dr. Maretić, koji je u Radu XCVI XXV posakupio sve adverbe ove vrste koliko ih ima u Vukovu rječniku, ne može pristati uz Miklošića, jer nigdje ne vidi u slavenskim jezicima gdje bi genitiv služio za izricanje naĉina, pa razlađe kako misli on o postanju ove jeziĉne osobine hrvatskosrpskoga i slovenskoga jezika, i poziva da još tko progovori o tome. Evo mu odziva jedno da se vidi što toga ima kajkavština, drugo da kađem kako sam si ja ovu stvar tumaĉio.

2. Po Miklošiču lautlehre 44, 300 i drugdje *a* na kraju riječi može slabiti na *y* i *ę* n. pr. u part. praes. act. *bery* i *berę* od *bera*. Prema tomu sam nešto vrijeme mislio da je *-ice* sing. instr. od stsl. *-iceja* *-icea* *-ica*, kako je sing. instr. *ryba* *duša* stegnut oblik od *ryboja* *dušeja*, i to osobito s toga što u ostalijem indoevropskijem jezicima kao u lat. grč. litav. itd. instrumental dolazi za izricanje načina. Stara slovenština ima adverbne od brojničkih supstantiva s nastavkom *ica* u instr. *iceja*, n. pr. četvericeja ev. mar. luk. 19 8 ašte esmъ kogo čimъ obidělъ, vъzvraštъ četvori-ceja. Tako u istom kodeksu još vъtoriceja mat. 26 42 mark. 14 30 72 ion. 3 4, 9 24, treticeja mat. 26 44, sedmiceja mat. 18 22, sьtokraticēja luk. 8 18, sьtoriceja mat. 19 29, mъnožiceja mat. 17 5 mark. 9 22. Slično je u kajkavštini duplicum: Job podiže se iz gnoja ter se nadeja duplicum vsega imetka kaj ga je prvo ladal. Šimunič prod. 165. Nuzgredice napominem da u istom mar. kodeksu uz *-iceja* dolazi i oblik *-ici* n. p. ion. 21 17 glagola emu tretici: Simone Ijudin, ljubiši li me? Oskrъbê Petrъ čko reče emu tretici: ljubiši li mę? mark. 14 41 i pride tretici i glagola imъ. Tako ima i Antun Dalmatin u hrvatskom prijevodu svetoga pisma riječ četverici luk. 19 8 ako sam čto koga vhinil, vraćam četverici. Ovo mjesto navodi Daničić u akademijском rječniku i dodaje među zaporcima: (četvericê). Ali sve da *-a* slabi na *-y* i *-ę*, oblik *-ici* ne može biti oslabom od *-ica*. — Završetak part. praes. act. sing. nom. masc. tematskijeh glagola je *-ont-s*, ali *-onts* ne daje *-a*, to daje samo *-y* kako kaže plur. acc. *vъky* od *vъkons*, a *-onts* i *-ons* je isto; *bery* je dakle od *bheronts. Samo za možno drži Brugmann da je sing. nom. masc. part. praes. act. građen bez *s* te se je o pred *n* produžilo: *-ōn(t)* kao u grštini *φέρων* od *φεροντ*, pa je onda *-ōn* postalo *-y* kao u *kamy* od *kamōn* grč. *ἀκμων*. On grundz. I 87 veli: „part. *bery* ‘ferens’ kann ebenso gut dem griech. *φέρων* gleichgesetzt werden, als dem aus *bheront-s entstandenem ai. *bhāran*“; ali na strani 399 kaže: „wahrscheinlich gingen vezy ‘vehens’ spēje ‘eilend’ aus indg. *-ont-s* hervor“. Ali kad svi indoevropski jezici sing. nom. masc. part. prave *s* do jedine grštine, koja samo u osnovama s tematskim vokalom nema *s*: *βᾶλλον βάλων*, veoma je vjerojatno da ni slovenština nije otstupila od ostalijeh jezika. Inače ne znam ima li stsl. ikoju riječ koja bi se dočimala na indev. *-ōn* osim sufiksa *-mōn*, pa mi se dakle sve vidi da u slovenštini niti *kamy* ne će biti prema *kamōn* *ἀκμων*, nego da je od *kamons*, to je: nastavak je *-mon* primio u nomina-

tivu s od ostalih muških nomina te od -mons posta mūns mūn mū = my, pa je kamy, to je kamons gen. kamene nalik na slovo(s) gen. slovese. Niti lit. akmū nije prema ἀκμῶν nego prema akmō stind. ášmā. Tako mi se vidi da je i korę moguće samo od koren-s, ako je nastavak -en, ne -ēn. Grčkomu -ων mogao je nešto ipak odgovarati stsl. -an na nos govoren (sravni -ων = -an-: οὐρανῶν = sel-jan-e). Takav -an moglo bi biti glagolsko slovo Ϸ, koje dolazi u zografskom i marijinskom jevanđeliju u sing. nom. masc. (neutr.) part. praes. act. n. pr. u nesϷ = nesan od nesōn grč. φέρων (sravni staroruski moga, st. česki moha, st. polski kład Ϸ). To je dakako malo vjerojatno osobito kad se pomisli da niti zogr. niti mar. ev. nije prosto bugarizama, da je dakle vałada jedan i drugi kodeks prijepis naćinēn u Bugarskoj, gdje je za iracijonalni vokal stvoren vałada i poseban znak, onaj rep pred Ϸ, te Ϸ glasi po Jagiću (zogr. XXIV mar. 417) kao kratko muklo a, po Leskien (handb. § 70) nalik na ѣ. Nu kad je u zogr. i mar. kodeksu za onaj iracijonalni vokal, koji je nastao, kad je nazalima nestalo vlastitoga glasa, stvoren poseban znak, mislio bi ćovjek, da će taj znak u nima dolaziti ne samo samcato u participu praes., nego, ako ne u svima, to barem u nekojim drugim rijećima u kojim Bugari govore bud muklo à bud ѣ. Za što nema n. pr. u mar. nikada pisano recimo rϷka kad raka dolazi do 86 puta? Puki slućaj to neće biti, a zašto stvarati nešto za nešto a ne upotrebļivati je za ono ćemu je stvoreno? Uz -y dolazi u participu kašto -ą u glagolskijem spomenicima mar. pslt. sin. euchol. : saį, grjēđai, živaį, strēđai. Vjerojatno je da je i to bugarizam, i Jagić i Leskien imaće pravo da vała ćitati bud saį grjēđai . . bud sѣi grjēđѣi . . Wiedemann mniće da je ą iz ostalih padeža došlo u nominativ. Ali moglo bi se pomisliti i to, da su si ono Ϸ i ą bili glasom nećkako sļićni, pa se ą pisalo s nedostatka posebnoga pismena za nosno -an, za koje su si zogr. i mar. stvorili doduše posebni znak, ali se u mar. izmaklo od stare navade ą za Ϸ do dva puta: saį ion. 6 46 i živaį 6 57. — Uz bery (eventualno berϷ za beran i berą) ima i oblik berę, koji se ćita i u glagolskijem spomenicima: gręđei, sei cloz I, živeį euch. Ali taj oblik u pravoj staroj slovenštini dolazi u tako neznatnom broju da išćezava prama obliku bery, pa je ćovjeku mućno vjerovati da je berę starije od bery i da ga je napokon ovo posve istisnulo iz jezika. Opet ima Leskien (Archiv IV 149 i handb. § 70) pravo da je berę naćinēno analogijom onijeh veraba koji imaju izvorno ę u nominativu, što je tim vjerojatnije,

jer u ostalijem padežima dolazi samo *ą* nikada *ę*: samo *berąšta*, *berąštu* . . . , nikada *beręšta* *beręštu* . . . Braneci svoju tvrdnu da y od *ą* postaje oslabom veli Miklošić I 155: „der regel dasz y für ‚an‘ nur dann eintrete, wenn hinter diesem ‚an‘ ursprünglich noch ein consonant s stand, Schmidt 1, 177, steht das neutrum plety entgegen“. Ali tu se očividno uzima oblik muškoga roda i za neutrum po analogiji participa na *-ę -ję*, gdje je isti oblik za oba roda: *biję túπτων* i *τύπτων*, jer *bijont* bi kao neutrum *vałada* dalo *biję* kao *poljom* daje *polje*, a *biję* se je moglo tim lakše upotrebiti i za neutrum, što je završetak *ę ję* po glasu veoma nalik na *e je* u riječima srednjega roda: *pitije* itd. *Vała* pamtiti da ima *i* u part. praet. act. jedan oblik za *masc. i neutr.*: *nesъ hvalъ*. Nema dakle oblika *berą* od koga bi oslabom postalo *bery* ili *berę*. Sám Miklošić veli *wortbild. 95*: „ob part. praes. act. auf *ą* im asl. wirklich bestehen, ist nicht mit sicherheit festzustellen, da sie in maszgebenden quellen fehlen“.

3. Lokal služi za izricanje načina: *stsl. dobrê xлōz*; *bene kajk. na kraace Pergošić* = *na kratčē*, *na same Krajačević*, *ugrsl. na kraci*, *na rejci* = *rêdčē*, *na mali* itd. Jezik taj oblik shvaća bez nijedne sumnje za *sing. loc.* Oblik *dobrê* može biti prema *nominativu* *dobrъ*, *dobro* i *dobra*. Miklošiću *synt. 162 14* je prema *dobro*, ja sam držao i uzimam da je prema *dobra* zato jer je završetak *lokalā ē* više prema ženskomu rodu: „*rabê mēstê*“, veli Miklošić, „*befremden wegen des ê im auslaute, wofür man i erwartet*“. ‚Warum der *loc. sing. vlučē* (vrgl. *griech. οἴου*) -*ê* nicht -*i* hatte, ist unermittelt, pritrđuje Miklošiću Brugmann I 82 *anm. 8*. Kako mi je *dobrê* bilo *loc. fem.*, tako mi *adverbi na -ьsky* *hrv. -ski* nijesu bili *plur. instr.*, nego *sing. loc. fem.* od *nominativa -ьska* *hrv. -ska*. Miklošić *wortbildg. 4* piše: „*ich halte den gen. auf ę und y für einen alten durch ām gebildeten sing. loc. ai. gatā-j-ām*, daher *dušą* aus *dušām* *dušaam*, *rybą* aus *rybām* *rybaam*“. Ali od *-ām* na kraju riječi biva samo *ą* ne *y* niti *ę*: *sing. acc. fem.* samo *rybą* *dušą* od *rybā-m* *duhja-m*, *sing. instr. fem.* samo *ryboją* *dušeją* ili *stegnuto rybą* *dušą* od *ryba-jām* *duhja-jām*; *1. sing. praes.* samo *berą* od *bherā-m*, a *genetivu* na *-ą* nema traga u starim slovenskijem spomenicima, premda ima ogroman broj *genetiva* na *-y* i *-ę*. U *sinajskom psaltiru* po Geitlerovu prijepisu i izdanu ima *dođuše* u psalmu 49 14 *prividan genetiv* na *-ą*: *požъri bogu žrtvą* *hvalą* *θυσον τῷ θεῷ θυσίαν ζινέσεως* i 106 22 *požъrąť* *emu žrtvą* *hvalą* *θυσάτωσαν αὐτῷ θυσίαν ζινέσεως*. *Psaltir Mihanovićev*

bugarske recenzije vaļada iz XIII vijeka ima na oba ta mjesta dativ hvalē, simonovski psaltir ruske recenzije pisan ne poslije 1280. godine, ima na prvom mjestu hvalē, a na drugom gen. hvaly, hrvatski glagolski brevijari kao pazmanski, Kukuļevičev, oba novlanska imaju gen. hvali, psaltiri ćirilski srpske i ruske recenzije imaju hvalы, hvalenija ili hvalē. Ali se u sinajski psaltir toga izdaņa na ova dva mjesta nije smjeti pouzdati, jer mjesto hvala vaļa svakako ćitati adjektiv hvalьна, jer tako i zbiļa dolazi u psl 115 18: tebē poļrjā žrtvā hvalьна σοι θύσω θυσίαν αινέσεως. Sravni i psl. 49 13 žrtva hvalьнаа прославити me θυσία αινέσεως δοξάσει με. Tako i u psl. 4 6: poļrjēte žrtvā pravьda θύσατε θυσίαν δικαιοσύνης nije riječ pravьda genitiv nominativu pravьda, nego je akuzativ adjektivu pravьднъ: pravьднā, kako je i psl. 50 21: togda blagovoliši žrtvā pravьda τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης orako bud napisano (moļda skraćeno) bud. prepisano pravьda za pravьднā. Bez sumņe je pisarska griješka i psl. 7 1: izbavi i gospode izdraкы vьсѣhъ vragъ emu, iz draкa i Савьловы илi ѣκ χειρὸς Σαούλ. Vidi i Mikl. I 86 2 a). Nema dakle sing. gen. rybā dušā od ćega bi oslabom postalo ryby dušē.

4. J. Schmidt u Kuhn. Zeitsch: XXVI 337 veli da se moļe pomisliti da su padeļi sing. gen. plur. nom. i acc. ņekoć u jezićno pradoba jednako glasili rankās kao u litavštini rankos; plur. acc. rankās (osnove na -ā da nijesu imale nikada *n* u tom padoću) ostavio je svoj nastavak pa se ugledao u masc.: vlъky od vlъkons, i od ņega primio *n*: rankons, pa su za tim ovaj oblik prihvatili i plur. nom. i sing. gen., kad su i prije bili jednaki. Őto se kaļe za raky vaļa dakako i za dušē. *Bio bi dakle sing. gen. ryby dušē upravo plur. acc.*, ņto je već prije Schleicher forml. 236 naslućivao, ali kasnije u comp. zabacio. Premda s ņeke strane (glede *n* u pl. acc.) godi to Schmidtovo tumaćeņe, ipak nije tako silno te bi se moralo reći: ovako je i drukćije biti nikako ne moļe. Da gen. ryby dušē moļe biti pl. acc. ryby dušē, tomu se oblik stare ne više žive slovenštine ne upire, ali se tim jaće protivi hrvatskosrpski jezik. U ņem je završetak sing. gen. -e dug: dúšē (dúšē), a u pl. acc. je -e kratko: dúše. Vokal u slogu na kraju rijeći rado postaje dug stegom iliti kontrakcijom dvaju vokala u jedno. Tako je recimo u gleda 'spectat' krajņe a dugo: glēdā (glēdā) jer je stegnuto od gleda -je(t); tako je a u imperfektovu nastavku jah ah dugo: -jāh jāh āh āh, jer je ovaj nastavak upravo

imperfekta korijenu es: indev. *ēsom* mjesto *ēsm*, jer je *ē* od augmenta *e* i od *e* u es sliveno ili stegnuto, stind. *āsam* od *aasam* po *ābharam*; od *ēsom* biva stsl. *ěhъ jahъ* hrv. *jáh ah: bĕrijáh* stsl. *berěchъ* od *neke* osnove na *ē*: *bherē*: *bherēcchom bherēchom*, a hrv. *plětáh* od osnove bez onoga *ē* plet; tako je o dugo u *dòbrò τὸ χρηστόν* jer od dobro-je; tako je u sing. instr. fem. završetak -om dug: -om: *ribóm* (*ribôm*) jer za *ribov* *riboju* stsl. *ryboja* itd. U opće biva zadni slog dug ako je nastao izvorno od dva sloga kojijeh se prvi završuje suglasnim a nije pred nim poluglasno bilo, osobito ako u drugom slogu ima ili je imalo koje suglasno n. pr. *hválē hválē* 'laudant' jer od *hvalent-ъ*, ali *něsoše* jer od *něsošent*, *plētū plētū* 'plectunt' jer od *pletont-ъ*, ali *plětijāhu plětijāhu* jer od *pletijahont*, *plāmēn plāmēn* jer od *plamen-ъ(s)*, ali *plēme* jer od *plēmen*; *jūtrōs lētōs zimūs* jer od *jutrom-sъ letom-sъ zimām-sъ*, ali *dānas nēcās večēras jesēnas* jer od *dъnъm-sъ noštъm-sъ večerъm-sъ jesenъm-sъ* itd. Tako je i -e u pl. acc. kratko, jer nije nastalo nikakvom stegom: *dūšē*, jer od *duhjāns duhjōns dušens*. Prema tomu biće valjda i -ē (-ĕ) u sing. gen. nastalo stegom od dva vokala, od dva sloga. U ostalom sudi Brugmann o Schmidtovu uzimanju, da je u indoevropskom prajeziku iz skupine: dugi vokal + nazal + s iščezlo n I 190 ovako: „als eine zu beachtende möglichkeit scheint mir diese hypothese der erwāhnung wert. Doch fehlt ihr zu zeit noch festere begründung“. Brugmann dakle još drži da je u plur. acc. ženskijeh osnova na *ā* završetak -āns, ali da se je u slovenštini skratilo *āns* na *ans* odkle *ons* itd., jer str. 466 kaže: Kürzung vor *i* und nas. + geräuschlaut . . . entsprechend kann auch ksl. *raky*, welches zunächst aus *ronkons* herzuleiten ist, weiter auf älteres *ronkāns* zurückgeführt werden“. Prema tomu je i to, da su u slovenštini jednako glasili sing. gen., plur. nom. i acc. samo mogućnost koja doduše vrijedi da se spomene, ali dovoljno dokazana nije, pače ista mogućnost iščezava pred hrv. dugim *e* u gen., ako se i prizna da je pl. acc. fem. građen analogijom po masc. Vidi i II 401 anm. 1 i 459 anm. 3. Što je u adverbima na *ke ce ice e* dugo, to je odvratilo i Maretića od pomišljanja na plur. acc. — Kad je dakle sve još ipoteza, učinio sam i ja ipotezu, i prem da joj imam sâm prigovarati, kažem ju ipak. *Discimus errando, saepe et peccasse iuvabit.*

5. *Ako*¹ je — a ja uzimam da je — sing. gen. muških i srednjih osnova na o (ь, o), recimo odruživši se od litavštine, posegnuo ne znam zašto za tuđim nastavkom, ali nastavkom istoga broja, za sing. abl. stind. -ād, mislio sam da se je vaĽada i sing. fem. s istoga uzroka i povoda odrekao vlastitoga si nastavka kao i gen. masc. i posegnuo za tuđim sufiksom također istoga broja, ali ne istoga padeža kao masc., da se razlikuje i oblikom od masc. kao se i drugdje razlikuju oblici po rodu. To mi se vidjelo naravnije nego da se je ugledao u padež drugoga broja, u plur. acc. s toga što je slučajno mogao š njim jednako glasiti, dok se nije sâm presvukao uzajmivši n od masc., i tu odjeću ogrnuo i sing. genetivu i plur. nominativu, da budu opet sva trojica jednakolični. Zato sam držao da je Miklošić ipak mogao pravo imati kad je lautlehre 301 pisao da mu se vidi da je staroindski lokal ženskih osnova na ā prikladan da bude *temeļem* za tumačenje genetiva. Na tom sam temelju dalje gradio umujući: kad je imao stind. nastavak -ād preuzeti službu genetiva, genitivni se nastavak vaĽada nije na prosto zabacio, nego se dodao novomu nastavku kao s: -āds: raba od rab -ād-s. Tako sam držao da je nastavak lokalu jām primio takodjer s: -jām-s, čim se razlikuje od nastavka -jām u sing. instr. fem.: ryby od rybā-jām-s rybaams rybāms skraćeno rybams odakle rybans rybons rybūns rybūn rybū, a dušę od duhja-jāms, duhjaams duhjāms duhjans duhjons duhjens dušen. Ne stoji baš čvrsto Miklošićev prigovor I 45: „der annahme einer reihe jans jons jens jen je widerstreitet bijašti, wofür man bijašti erwarten würde nach gorešti hvalešti“. on † conson. osobito u nezadnem slogu biva ā svuda, i iza j, zato 3. pl. bijatъ lačatъ, pa dakle mora biti i bijašti, a u gorešti hvalešti nema nikakva on. Ali biję lačę žnje, jer jonts jents u zadnem slogu riječi. — Da se aja preko aa može stegnuti na a, to kaže recimo glagolahъ ‚loquebar‘ od gla-

¹ Brugmann sumња da je sing. gen. vlъka stind. ablativ vřkad. I 524 veli: „minder sicher ist es dasz der gen. sg. lit. vlūka ‚des wolfes‘ dem abl. ai. vřkad lat. lupō(d) entspreche“. 109 u opasci: „ai. má d tvá-d asmá-d lassen vermuten dasz im abl. sg. -ād und -đ in ähnlicher weise neben einander lagen wie im gen. sing. -es -os und -s: lit. vlūka und slav. vlūka, deren ausgang wegen des lit. ō auf eine grundform mit ā zurückzuführen ist, können zu lat. -ōd und griech. -ω nur in indirecter beziehung stehen: sie sind ein problem wie idg. jugā. — II 103 gänzlicher schwund des suffixes ist anzunehmen, falls der urbalt. slav. gen. (abl.) vilqád ein suffix ad enthält.

gola -jahъ glagolaahъ; možda i latelъ u psl. sin. 9 29 prêsêditъ vъ latelihъ ἐγκάθηται ἐνέδρῳ, od lajatelъ laatelъ, psl. pogod. vъ laatelehъ; vъ zdahъ u psl. sin. 68 5 ihъže ne vъshyštaahъ togda vъzdahъ (tako vaļa čitati u Geitlera opako prepisano vъzvahъ) prema ἃ ἤρπαζον τότε ἀπετίνουσιν exolvebam, od vъzdajahъ vъzdaahъ, u psl. mih.¹ vъzdaah, u hrv. glag. brevijarima vъzdaehъ; vъstahъ sin. 118 62: polunošti vъstahъ ispovêdati sje tebô μεσονύκτιον ἐξεγειρόμην (surgebam) τοῦ ἐξομολογεῖσθαί σοι; a mih.¹ i simon. pslt. vъstahъ, a hrv. glag. vstaehъ; istala u simon. pslt. 118 139: istala mę jestъ žalostъ tvoja ἐξέστηξέ με ζῆλός σου, od istajala, mih.¹ istáala; istavъ u hrv. glag. kuk. pslm. 57 9 od istajavъ τὰκκίς; napaajъ ποτίζων u psl. mih.¹ 103 13 od napajaje napaaje, sin. napaêje; tako može biti i danije datelъ vaja od danije dajatelъ vajaja, srauni česki káti láti od kajati lajati. Nu ova slivaņa ne stoji baš čvrsto, ňekoja će biti nastala pisarskom griješkom, a ňekoja su problematična. Ako li je stega a od aja u našem slučaju malo vjerojatna, može se prema sing. instr. rybą dušą stegnuto od ryboją dušeją to je ryba-jām duhja-jām pomisliti i sing. loc. rybaš dušes od rybojons dušejons, to jest ryba-jām-s duhja-jām-s, te od tako dobivenoga rybaš to je rybons postaje preko rybūns rybūn rybū pravilno ryby, a dušes to je dušens pravilno duše, hrv. ribē dušē. Ali sing. instr. rybą dušą je opet kamo neobičniji oblik od oblika ryboją dušeją, prema čemu bi gen. imao glasiti ryboje dušeje, čemu nema traga. Za nevoļu se postanak genitiva na y i e ipak može protumačiti na moju, kad se ne može ili neće da pristane uz drugo koje tumačenje te se uzima da -a ne slabi na -y i -e, niti da je sing. gen. ryby dušę upravo plur. akuzativ.

6. Ovako građen genetiv, mislio sam, mogao je nešto svojega staroga značenja sačuvati uz novu svoju službu, pa mi je bio adverb na -sky ono gdje se sačuvalo lokalno značenje za službu načina. U tom smislu ne bi bila baš velika griješka što Miklošić veli da gen. dolazi za oznaku načina. Što se u hrvatskom jeziku pa dakle i u kajkavštini nije -ski posve promijenilo na -ske, nego je i ostalo -ski, tomu mislim da je uzrok to što se za ovu promjenu kod adverbaba nije osjećala nikakva, ili barem ne tolika potreba, kolika kod nomina s osnovom na ā s tvrdim suglasnim pred a tada, kada se je slovo y u glasu izjednačilo sa slovom i te bi bio glasio sing. gen. kao i dat. i loc. recimo ribi.

7. Nastavak *eskъ* hrv. *ski* obješa se obično na supstantive, ređe na adjektive. U adverbalskom obliku *ski*, *ske* dolazi obješen i na part. praes. act. Ja imam od naroda i iz knige ovo zabilježeno:

bežèčki currendo: Niti *bežečki* ga ni mogel dostigniti. (Bezavina.) Preseče obodva i zeseče je na drobne komade i priveže kobilu na rep, i restepel je konj 'se *bejžečki* falaček od *falačeka*. (Moje prip. 116.)

čepèčki hockend: Naši se *dečki* takaj *čepečki* sajnčuju. (Sutinsko.)

gasèčki restinguendo: *Gasečki* hižu se, je *žete* (= jako) *opekel*. (Sutinsko.)

grijèčki corpus calefaciens: *Griječki* pri peći *sodi* *ded*. (Sutinsko.)

handrajùčki parum accurate agendo: Ti si velik *handravec*, 'se *delaš* *handrajučki*. (Sutinsko.)

hodèčki eundo: Dve vure dobre *hodečki* *dojdeš* v Petrovu goru. (Sutinsko.)

jedèčki edendo: Bog nas *čuvli* takvega *človeka*: niti *jedèčki* ni *miren*. (Bezavina.)

klečèčki kniend: Nekoje *posle* *moramo* *klečečki* *delati*. (Bezavina.) *Klečečki* ga je *molil* da bi mu *oprostil*. (S. Jana kraj Jaske.) Ve su ta *deca* *došla* pred *oltar* *boga* *molit* *klečečki*. (Moje prip. 17.)

krađèčki furando: Tè se je *kradečki* *obogatil*. (Bezavina.)

letèčki volando: S. Pavel *zemlju* i *morje*, *Greciju* i *skupa* *Barbariju* i skoro vse pod *nehom* *orsage* *kakti* *letèčki* je *pretek*. Zagrebec II 47.

ležèčki cubando: Kad sem *došel* k *ñemu*, našel sem ga *ležečki*. (S. Jana.)

lupajùčki verberando: *Dečka* *lupajučki* si je *bič* *potrl*. (Sutinsko.)

pasùčki pascendo: *Krava* *ide* *domov* *pasučki*. (Bezavina.)

pevajùčki canendo: Naš *sused* *dela* *sako* *delo* *pevajučki*. (Bezavina.)

pijùčki bibendo: *Stric* *maše* *pijučki* z *rukùj*. (Bezavina.)

pušèčki tabak rauchend: *Pušečki* je *vujnè* (= *vani*) *stal*. (Sutinsko.)

sedèčki sedendo: *ječ* *sedečki*, a ne *stojèčki* ali *ležèčki*. (Sutinsko.) I *podignul* se je *gorc* *sedečki*, koji je *mrtev* *bil*. Zagrebec 5a 312.

skrivajùčki se occultando: skrivajučki se je odal (= tim što se skrivao. Sutinsko.)

skrivèčki occulte, tecte, clam: Vkrade puško i ide skrivečki v šumo. (Moje prip. 91.) On je hranil tu vticu skrivečki. 214.

slepèčki coece Habledič lex. inconsulte Belostenec. Ne sem znal i slepečki naglavce sem išel. Habledič ad. 322. Ne dvojim da su vnogi zmeđ vas videli kauklare . . deset nitih konca slepečki čez luknicu maľahne iglice prevleći. Zagrebec 5b 20. Neboge žene, velim da ste si vnoge i vnoge same krive da ste od vašeh mužev natezane, mučene i mrcvarjene, kajti se slepečki ženite. IVa 107. Toga naj nigdor ne govori da bi to vražja zduha bila, nego tvoja zločesta pamet, kajti si se slepečki ženil. IVa 118. Izak hoteći se oženiti toga on ni kakgodcr slepečki vućinil. IVa 119. (Možda od: slepec.)

sramèčki cum turpi verecundia: Náj niš sramečki delati. (Sutinsko.)

stojèčki stando: Tè piše lepše stoječki, neg ti sedèčki. (Bezavina.) Stoječki je zaspal. (S. Jana.)

žmirèčki connivendo: Do tam ni dalko, ja žmirečki tam dojdem. (Zagreb.)

Uz -čki dolazi i -čke prema gen. ribe. Ima krajeva gdje se govori jedno uz drugo:

bijèčke verberando: čača ga špota biječke. (Bezavina.)

ležèčke cubando: Ne jej ležečke. (Bezavina.)

skrivajùčke se abriendo: Skrivajučke se je odal. (Bezavina) iz knige:

ležèčke cubando, *sedèčke* sedendo, *stojèčke* stando: Već krat vudri vu človeka, žitka ga mentuje, ali mu telu nikaj ne naškodi, nego ga ostavi na mestu onak kod ga najde na stoječke, sedečke ali ležečke Zagrebec 5a 44.

mučèčke tacite, clam: Jahel Šišaru po mučečke je skončala. Švagel I 33. — *mučèčki*: Jugovič (za se mučečki:) dobro ufañe! Mikloušič grab. 143.

sedèčke sedendo: Mladenec, tebc velim: stani gore! I podignul se je na sedečke koji je mrtev bil. Zagrebec 5a 147.

spèčke dormiendo: Nesrečna deklíč na spečke v vrat mu meč zacepila. Habledič ad. 663. Poslali su k ñemu onu ženu zapovedavši ñe da mu na spečke odreže lasi. Zagrebec IVa 138.

stojèčke: Boj pešički ali na stoječke, stataria, bellum pedestre. Habledič lex. kod boj.

Glede na i po pred -čke pamti na pred samim participom: Rekoh vam ča prisnih prividom na speći, i pisah ča vidih različno na bdeći. Baraković vila. Kad ja vidih Dragu steći prvom, drugom i do trete, pak u hladu na ležeći, ustrpkih se do devete. Baraković draga (str. 360).

Silom prijedloga na pošlo se i dalje te bijeli Krañci govore: na spečkem govori; na gredočkem spi. Pa čak: Brez držečka (ili) držečkega nese kobel vodi. Miklošić III 162.

8. U Ludbregu među Varaždinom i Koprivnicom — jeli još gdje drugdje, ne znam — ima neka razlika u značenju između oblika -ski i -ske: Nosi se po gospočki, po grofovski, po mčsterski, po muški itd. znači: er trägt sich wie ein herr, wie ein graf, wie ein handwerker, wie ein bauer usw., a: Nosi se po gospockê, po grofovskê, po meštorskê, po muškê itd. znači: er trägt sich wie es herren, grafen, handwerkern, bauern sich zu tragen zukommt.

9. Sam je nastavak -ski dovoljan da se nim izreče način, pa tako u govoru i u knizi dolazi. Na primjer: Prvi vas je pustjenik kot goste človečki držal. Habdelić ad. 725. Eva je gospočki postavljena bila vu paradizum. Šimunić prod. 226. Nekoji tak svinski kubaju, da je odurno videti, jošće meñe vuživati. Škvore 309. Ti li si on koga iz device rogenoga norški povedaju? Gašparoti II 133. Samočno živu, siromaški se hrane, zločesto se opravljaju. Kovačić 54. Ja nemu hoću prijateljski odgovoriti. Lalangue med. 374. Istinski želeti bi bilo da pošodelec sam svoje galette prodati bi mogel. Mitterpacher mor. 51. Pozvani gosti nesu hoteli dojtj, nego vsak ojački spričavali su se. Horvat prod. III 38. Kak vnoga deca vre za to nepokorna postala jesu, kajti njihovi stareši ne ni tak očinski pokarali kak krvoločno z nimi baratali jesu. 104. Znete kak se križ napravļa? ne li iz dvch drev: jedno je gore protegneno, a drugo poprečki vrženo. Šimunić prod. 433. Ovčari znaju ovcam škomce vunu spukati i táčki na svoju hasen obrnuti. Paul ov. 38. On počj, no včasi je s tiste kose postalo puno nožov, kos no srpov, kerj so sen pa tan stali, gor no poprečki. Nar. prip. iz Štajera u programu gimnazije varaždinske 187⁴/₅ str. 6. Mislim da jednako z nami bi živel kloštarski. Vračan ber. 16. Ima hvalu povsuda da je tak pogibelno betežnoga tak viteški pomogel. Miklošić diog. 60. Nahaja se črv neki komu dijaki seta ali pilus govore, slovenski se zvati more ščetina ali dlaka. Habdelić ad. 617. Quid levius fumo? flamen . . horvátski: kaj je nestaluešega i gingavešega od sape?

veter. Gašparoti III 666. Ako se zločesto vrači, gñiloču na se zadobi, koja dijački zove se gangraena, nemški brandt. La-langue med. 95. Kak anda govoril je bog kada tebe med srakare je nagovarjal, je li grčki, francuski, mađarski ali more biti horvatski? Vračan ber. 26. itd. itd. — Ali je jezik gdjekad osjećao nekakav nedostatak oznake pa dodaje sprijeda riječ po, ređe na, na primjer: Kaj štimaš da se bog po detinski, po norški grozi onem ki kunu? Mulih hrana 488. Ah dragi, to ne po kršćanski. 489. Po noći na osla sede i po tacki žitek ž(i-v)eti začne. Gašparoti II 598. Ni se on dostojno po varaški držal, nego po muški i nečlovečki odgovoril: ne morem dojtí. Matakovič II 43. Purgar . . ne bi mogel po siromaški sebe opravlati . . . Koji živuč živleće svoje po prosjácii zdržavaju. 107. Grešnik mora sebe obtužiti a ne ispričavati . . niti općinskom načinom ovak reći: vnogo sem vgrešil; niti ovak po bedačko: mogel sem reći zlu reč; niti ovak po krivoverski: mora človek grešiti; niti ovak po babinski: klenem, kunem, prekliham. Mulih ap. 1038. Jedno malo je i to po ciganski Mikloušić diog. 38. Da ti šmencaj! dve sto forinti za tak malo delo, to je već kak po kavalerski. 39. Ovoga bi ja moral samo jeden pút pod moje vezikatore dobiti, bi ga hotel vre po naški zmeketati 80. Pusti si za petnajstemi leti jen put ipak po bratinski ruku stisnuti Lovrenčić rod. 55. Prodekujućega špañolskem jezikom vnogi narodi ze vsema nikaj ne znajući po špañolski vendar vsi i sledni razumeli jesu. Gašparoti II 199. Ja jesem od vseh ljudi zavržena po dijački zvana paupertas, a po horvatski krepost siromaštva III 586. 7. Lion po nemški, Lugdun po horvatski zove se. 660. Grčkem imenom anargyrii, po horvatski prez penez i srebra ozvani jesu. 910. Sušec lepo ime nije . . ali se po djački Mars vre lepše zove, to pak po soldački harc al' vojska pove. Gregur kap. horv. 11. Tako u Bijelostijenčevu rječniku: po fletarski infabre, po gospodski amplifice, po haharski tyrannice, po krivoverski haeretice, po meštarski fabriliter, graphice, po muški inciviliter, po susedski vicine, po svinski suatim, po tatski furtim, po ženski effeminate, po dijački latine, po grčki graece, po turski turcice itd. — U krañskoj slovenštini: po nemški je tajfel, po krañski hudč; kakó t' bo pomágal, ki sam nima nič! Nar. pjes. itd. itd. Miklošić synt. 159. 12 veli: unrichtig po laški po nemški po slovenski. Ja ne bih kazao baš unrichtig, jer po nije ovdje prijedlog, nego je dodano

-ьkjъ -ikjъ. Feminin im glasi -ka -ьka, -ca -ьca -ica. Kako se ovi sufixi upotrebljuju za tvoreње različitijeh nomina, tako sam držao da im sing. loc. fem. služi na tvoreње odveraba načina. Od nominativa -ka -ьka -ca -ьca -ica glasi sing. loc. stsl. -ky -ьky, -ce -ьce -ice, a od -ьska glasi -ьsky, hrvatski i slovenski: -ki i ke, -ce -ice, -ski i -ske. -ski -ske -ke i -ce -ice su mi bližni rođaci i držao sam da su s vremenom postali jeziku *sufiksi načina te se dodaju na različite osnove*. Ja poprečki, poprečke i popreke držim za sestre: prva je najstarija, druga je srednja, a treća je najmlađa. Mučno mi je pomisliti, da treba rastaviti -ske od -ski recimo bežečke od bežečki, hrv. zàgonackê od zàgonacki itd.

11. Nastavak -ьsky dolazi u svijem slavenskijem jezicima, prem da je vjerojatno da ga je slavenština primila od nemštine, a -ske -ce -ice ima samo hrvatskosrpski i slovenski jezik, dakle je to mlađa jezična tvorba valada prema -ski, koja se mogla onda početi razvijati, kad se je sing. gen. ženskih nomina na a s tvrdim suglasnim pred nim počeo pomjerati s genetivom ženskih riječi na a s mekim suglasnim pred nim, kad se dakle počimalo govoriti ribe za ryby po primjeru duše, što je također mlađa tvorba i dolazi također samo u srpsko-hrvatskom i slovenskom jeziku. jer svuda drugdje ryby, kad je dakle glasa y nestalo izjednačivši se s glasom i.

12. Adverbi na ce ice, a osobito na ce, govore se kod kajkavaca, i kod muža i kod inteligencije, dosta često a i kniga ima ih priličan broj. Općeći s narodom, i prostim i inteligentnim, i listajući knige biležio sam kadkad ovake vrste adverbne i koliko ih imam još zabilježeni, evo ih ovdje, i to najprije one iz knige da se vidi da imaju i neku povijest i kako se upotrebljuju.

Hotce, hotomce sua ipsius sponte, volenter, voluntarie, consulto, data opera, de industria, ex industria Belostenec kod suamet; hote i drugdje: Ne hotce ne hotomce praeter voluntatem, casu, non voluntarie, fortuito. Belostenec. Hotonce, hotence, hotomce. — hotomcé: Ki si čisto i devično telo tvoje z dišćiplinami, z oštrem drotom i bodućemi špicami pak z ostrugami na tuliko hotomce trapil i mučil da je gusto krat krv ž néga tekla. Šidič 45. S. Mariliuš i već drugeljesu njihove ključeh hotomce ali vü morje hitili, kotere su potlam čudno po ribah nazad dobili. Škvore 171. Došal je vrag ter mu je kolo potrl. Rekel je: ti peklenki duh, taki mi na mesto ovoga kola ko si potrl služi. Vrag je taki kolom postal. Onda bi bil kučiš dobro vučiril da bi

bil hotomce čez naj vekše blato išel, onda bi bil mogel reči: vrag je vzel to kolo. 295. Obečem na dale da se hotomce i po malovrednosti vu ne nigdar več ne ču dobrovoljno povrnuti. Manuale conf. 94. Vsa je rajši imal izprošena nego hotomce podana Gašparoti IV 65. Nigdar hotomce niti mali greh vučiniti. IV 147. Veliku milošču budu imeli koji se hotomcé tvoje naj svetěši službi podlože. Kovačić 111. Natura nerada hoče vumrěti, ne da se težiti niti obladati niti hotomcé vkoriti 199. Za malu tvoju voļu koju sada hotomcé zapúščaš, budeš imal vsigdár voļu tvoju vu nebu 188. Kak sem ja sámoga sebe za grehe tvoje bogu otcu hotomcé aldúval, tak moraš i ti samoga sebe meni dobrovoljno aldúvati 242. Nikaj ne želēm meni začúvati neg mene i vsa moja hotomcé i naj rajši tebe na aldov darúvati 266. Kakvo strašilo mora biti on koji proti starejem svojem ne velim mrzel biti, nego na žalost i rastužnost ne večkrat hotomce zna dopeľati! Vranič II 137. — Hotoncê: Ovi nesu si sami zavdali hoteč te mane nije ku trpe, oni se pak hotonce i znajuč vu nu meču. Habelič ad. 872. Ne vsliša ne Marija takovoga grešnika koteri vu nu vufajuči več greši nego onoga koteri po krhkoče človečanske vu greh zapade nehonce. Šimunič mar. 55. I za to se mozi biti ľudi ne hte čuvati malih grehov, nego sami hotonce vu ne zapadaju. Šimunič prod. 75. Vi velite: ne vpeľaj nas vu skušavaňe, à sami pak hotoncè pajdašite se z onemi kompanijami, Zagrebec I 296. Živete vu takoveh prilikah kade ni moguče biti prez tentacije, pače vnogi si hotoncè telovne vrage drže vu hižah I 296. Dužan si izpričati da ga on ni hotoncè včinił 353. Za kaj ne bi vreduo vust odpreti srde se, hrupè, kunu da vse grmi, kako da bi družinče naglast hotonce ono vučiniło bilo kaj mu se je pripetilo vučiniti. I 380. Piše kuliko g. bog odurjava one grešnike koji se ludo i nespametno hotoncè sami povračaju na prve grehe IV 49. Intereše soldate kakti slepe čini hotoncè naproti smrti teči 5^a 482. Gdo je on kojemu kada teda nečiste misli vu glavu ne dojdú? koje ako pak vu srce pusti, vu njih hotoncè zadrži, nasladuje i privoli, vu kolike smrtne grehe neza zapeľuju? 5^b 250. Odgovarjam hotonce vsem stvaram i vsakomu dugovaňu toga sveta. Manuale conf. 232. Žuhko je g. boga stvoritela i zvirališče vsega dobra ostaviti ter se nečistomu duhu neprijatelju i početniku vsega zla po grehu hotonce povdati. Mulih fer. 30. Zakaj putujuč vu nekoju vekivečnost za segurnejši put ne pitaš i ako ti gdo poveda ne maraš, nego hotonce i znaduč po zle navade

ideš vu tugu i žalost vekivečnu? 55. Greši z mišleñem ki znuđuč i hotonce vu kojem vere kotrigu dvoji. Mulih ap. 708. More se odvezati on ki se zadržava vu bližñe greha prilike koju more ter ne hće ostaviti, dapače ako se hotonce vu ñu postavļa 1076. Čistoga srca zovu se oni ki se od vsakoga smrtnoga greha marljivo čuvaju ter su gotovi prvo vumreti nego se samo vu jednoga znuđuč i hotonce pustiti 1533. Greše hižni tovaruši ki hotonce zrok dadu da se dete ne zanosi 834. Koliko zlo je se po gréhu hotonce k tulikomu svojemu i božjemu neprijatelju vragu obrnuti. Mulih hran. 446. Jošče gorše manenije jesu putniki sveta ovoga koji hotonce zadržavaju se vu nasladnosti sveta ovoga. Gašparoti III 32. Milošću gubite božansku i tak sami sebe naglavce ter hotonce na dno pekla prepadate. Švigel I 98. Nit se kada vu takveh mišleñih požeļeñih hotonce nasladujemo. Mataković I 472. Boga zbantuje koji prez vsakoga poslov zroka i spričavañia iliti hotonce ne će pozivañe prijeti. II 44. Negda i negda vu betegu jedan, dva ali tri dapače i više puti navadna je krv hotonce iz nosa van cureti. Lalangue med. 113. Ako betežnik hotonce za koju jestvinu bi prosil, more se ñemu dati 51. Ne bantujmo nikoga hotonce. Horvat prod. I 91. Mi bežimo hotonce pajdaštva s pobožnemi. III 10. Mi suprot stavļamo se hotonce ñegovem božanskem milošćam. III 11. To ravno tuliko je kuliko hotonce vu smrtnu pogibel sebe stavļati. Mitterpacher mor. 43. Ono kaj hotoncè né je vćineno krivća biti ne more. Jandrič 10. Vu ov ogeñ pelaju vnogi stareši dětću svoju ako prem ne hotonce. Mikloušič grab. 133. Još i vezda neprijatelov vere svete najti je, koji veru svetu zatreti hoćeju i hotonce išćeju. Vračan 2 64. Je proti ñaravi i vsjoj pravici, sebe hotoncè vu takov stališ postaviti da . . se dūgi ober dūgov napravè. Kristjanovič blag. I 296. — Hotoncè: Vćeni kteri su zvršeno znañe voļe i zapovedi božje imeli, zapovedi ništar meñe i božje i naturalске ali su hotence zamudili ali za ništar metali, strašno odgovarjati budu morali. Habdelič mar. 84. Žalostna je bila duša Kristuševa gda je premišļavala da i po tak teške smrti velika vnožina ļudi bude kterem smrt ona ništar hasnila ne bude zaradi grehov v ktereh hotence pogine. mar. 53. Ali komu ga nilo more biti, da si je sam kriv i hotence. ad. 832. Ako žene kaj proti voļe vaše činè ali vućinè pripetcè ali hotoncè, opomenete jih ļubļeno. Zagrebec IVa 104.

Istekce refuse. Belostenec.

Izlevce refuse. Belostenec.

Iz m e n c é alternate, alternatim, alterne, alternis vicibus, mutatis vicibus, per vices, mutando vices, Belostenec, i kod vicissatim. Z m e n c é alternatim, alterne, alternis vicibus, vicissim, invicem, zmence gostim mutito, zmence skup govoremo per vices loquamur, invicem, Belostenec. — premence alternatim, mutatis vicibus, alternis vicibus, mutando vices, periodice Habelič lex. i Belostenec, i kod vicissatim. — na zmence Belostenec. — Iz m e n c ê i iz m è n c e: Robinzon odredil je da iz m è n c e vu tačkah dugovaña odvažali i stražili budu: jedan pred póldan, drugi po póldan. Vranić II 206. Osupñenost, strah i vesele ladala su iz m e n c e vezda s srcem Robinzonovem II 274. Negve tri čeri pak su išle v tri svete da tam moriju. Ar je pak pet svetov, za to ideju vu ona dva druga iz m e n c e. Moje prip. 242. — z m e n c ê: Ako človek ne videvši boga i ne videvši da ga bog vidi tak se pred bogom sramuje kakti da bi zmence ou boga i bog néga videl, to je naj viteškeje vu sramovañu kršćanskem. Reš 75. — p r e m e n c ê: Jeleni kada hote čez kakovu veliku vodu plujuč prejti, naj jakši zmeğ nih najprvoga se postavi, ostali pako jeleni vsi kak ti po žnore jeden za drugem postavljaju se vu plov ali tak da jeden na drugoga svoje žmehke noge postavljaju, sam prvi ne na višak drži, na hrbtu pako svojem drugoga jelena za sobum plujučega nosi, koji kada se vtrudi i opešavati počina onda se obrne i najzad se postavi breme svojeh rogov na hrbet onoga pred nim jelena postavi, i tako vsi premence čine jeden drugoga pomažuč i lah-koteč. Zagrebec 5a 235. K tomu odlučil je bil takaj dva redovnika koji su pred tem istem oltarom vu dne i vu noći premence a neprestance srebrnem kadilñakom temjan matere božje alduvali. Milovec 21. Gde z živum obilno zdenec vodum zvira i premence žuju vgasuje i tira. Jurjevič 30. Ganki vsi grme s pevañem i tanci premence idu med igrañem. 35. Morje začu se burkati i voda premence z vetri vojувати 56. Sveti Ignatius buduč vre biskupom vu duhu jen krat vzet čul je korušc nebeske premence, to je to jednoga za drugem hvalu presvetomu trojstvu prepevajuče. Gašparoti I 504. Dobro bude negda po travnikih negda po spašeni zemli premence pasti. Paul ovc. 10. Je li vsa ova zmirom trpiju ali pak premence na čase dohağaju? Lalangue med. 274. Zdeni, drhtavica i vručina premence na život dohağa 172. Pepel presejan na rañgleku zvručaj méšajuč i med cañami pridebelimi na bolèču stràn premencé dévaj: zub čuhne. Mikloušič izb. 129.

Iz nevarce z nevarce inopinanter, kod: naglo 2. z nevarce, iznenada repente, de repente, improvise, repentine, ex inopinato, inopinate, non opinato, praeter omnem opinionem, praeter expectationem, subito, z nevarce dohajam intervenio, Belostenec. — Z nevarcê: Kak se je Andronicus nadejal vnoči je Isacius v Carigrad došel i luctvo vu oružje zbučil, na Andronika z nevarce navalil i v ruke dobil živoga. Habdelič ad. 168. Povedala je bila jenkrat svomu spovedniku jedna bogaboječa čista ženska glava, da je listor jenkrat z nevarce jednoga človeka vu obraz pogledala. Šidič 48. Vu Česke zemlje vumrl je jeden imaňa oficer ki poklam bi bil vu cirkvu zanešen i onde bi bili za nega dijaki i drugi pobožni ludi molili čakajuč doklam bi se bila negva rodbina doma k pokopu spravila, ali kaj se je pripetilo? kajti su se kesno spravljali, ne hotel tak dugo čakati, neg je z nevarce iz lesa skočil i domom pretekel. Škvorc 37. To videvši nekoj plemenit človek ki je ramno onda poleg jednoga voščana koňanika stal, z nevarce zmeknul je rečenomu koňaniku iz nožnice deglin 43. V Holandske zemlje ribiči negda z nevarce vlove ribu ka se zove morska divojka 45. Auguštin opazil je knigu s. pisma, ku je zdignul i z nevarce odprl 121. Jesu vnogi ki se vufaju dugo živeti. O škodljivo vufanje! Z nevarce dojde smrt te im vrat vtrgne 144. Jožef je jednoč z nevarce v komoru gde je Putifarova žena ležala, po nekoje dugovanje bil zašel. 166. Kada naglo podplate vrc nabite na dreveh čižmeneh obrezavaju, zaide im nož z nevarce kajti ne paze vü oglavine 223. Mars bog vojske je jednomu človeku na jeden mah glavu odsekel. To je bilo žal Jupiteru bogu sunca. Za to zapovedal je Jupiter Vulkanu bogu ognia da mu glavu k telu prilepi i zvraci ga. Vulkanus hotevši tomu človeku hitro pomoči z nevarce zdignul je tu glavu i priložil ju k telu ali nerazumno z obrazom na hrbet 258. Je veliku nesreču s puškenem prahom imel, ar mu je z nevarce iskrica vü škatulu praha opala te mu je na jeden krat obodve oči zežgal. 287. Ovo živleđe ne drugo nego vmirađe i izegnađe iz nebeske domovine, za koju smo stvorjeni, gde hlepeči na blago zovu se od nega ter z nevarcé kada ne štimaju Mulih fer. 32. Bojim se za one ki vezda dobra dela i pokoru činiti odvláče, ar z nevarce dojde vreme gda budu želeli včiniti ono kaj su bili nakanili, ali ne budu mogli. 37. Čuvaju se od najmenšega maloga greha vu kojega, ako se z nevarce pripeti opasti, taki se očiste. Mulih ap. 1553. Da bi vu varašu nekoji človek ze vsemi ob pamet dojdüči

z nevarce vsakoga proti sebe dobajučega kruto z golem mečem ranil, ŕuctvo proti nemu podigne se, Gašparoti III. 662. Œena jedino prase imajuća za svoju potreboću došel je z nevarce vuk i prase ono odnesel. I 542. Pošlu bahara koji nesrećni devojki z nevarce popadeni glavu odseće. IV 34. Tak sumlje si da bog na vrednost njihovo gledeć ne tak oštro ali pak z nevarce (improvise) ne kaštiguje. Matakovič I 439. Nut z nevarce pušćena voda po otajnih žlebih ves temel hiže iz dvora v hipu do zemlje zruši. 509. Gđa bi bil na bratvi, čutil je z nevarce sebi prihajati nekakvu zimu. II 516. Kada si človek prst pobije ali koju drugu stran tela z nevarce na kamen ali na trček stuće, onda ona stran taki črlena postane, nateče, boli. Lalangue med. 93. Z nevarce, veli gospon, sudec dđjde, i na človeka tak kak ga nájde pripravnoga ali nepripravnoga po svojem hitrom i nenadejanom došestku navali. Matijevič Ia 26. Pretrgne reči Poštenovič i z nevarcē nuter stupi. Jandrič 63. Zna kakva radost mora biti onomu koji vu nesreći z nevarcē počuti polehćicu. Mikloušič diog. 95. Imamo mi presveto ovo ime već krat vu vustah našeh, ali vu kakveh prilikah? ne li onda kada . . se z nevarcē prestrāšimo? Kristijanovič blag. I 97.

Jedincē continuo: Sveti Bernard je bogactva, časti, veseļa i nasladnosti na poste i trapleñe tela preobrnul ter vendar vse jedince na ostroću suda božjega premišļavajuć iz glubine srca zdihaval je govoreći: jaih meni tužnomu! Fuček 126.

Kontince continenter: Ovakve strahovite čine kontince je činil do skradñe vure. Fuček 85. Sv. Auguštín vu velikom strahu je živel, žuhko plakal i kontince milo zdihaval ovak krićeći: jaih meni tužnomu! 124. Kad bi na koncu žitka svoga tri dni pred smrtjum v miru kontince vu nebo gledel kak da bi zvun sebe bil, opitan beh od vućenikov svojeh, kade se nahaja 152. Bogatuš toga petļara bijuč, špotajuć, od sebe tirajuć nikak ne se mogel osloboditi, nego kontince vse boļe i boļe je prosil, da bi končemar jeden falatec kruha dal 159. Kada je on odišel, gospa svoga sina ñega čez dan kontince vu narućaju noseć vu ñem vse svoje veseļe i nasladnost postavila je 173. Imala sem ota kruto pobožnega, tihoga i mirovnoga, koji je tak živel da malo gđa viĝen je bil od ļudi ovoga sela, kontince skoro na poļu delal 314. Ovak vsakojački grešeña delniki jeden drugoga kontince preklíña vu peklu 300. Veli sin: ne li ti moja molitva kaj pomogla i druga dobra dela koja sem za te ova vsa leta činil?

odgovori otec: nikaj zevsema i to zbog toga kajti si vu tom vremenu kontince vu smrtnom grehu bil 266.

Korakce gradatim, pedepressim, idčne korakce gradatio Belostenec.

Krišce nakrišce (križ) u Belostenca kod transversa, transverse; križce ili na križ drčati transversum currere, kod transversus. Nakrižce položenimi rukami moliti, manus supinas ad coelum tendere, kod supinus. Detetorodica mora prilično ležati, ne nakrižce postavljajuč noge. Lalangue pup. 136. Dete more zločestu postavu imati, kada leži na križce 171. Pokla kad vusta vutrobe zadosta odpreju se, mora se postaviti rodeča na postelu nakrižce 175. Nakriške, na sukriške, kod decussatim.

Nabokce ex latere: Nut poglojte: ovde vse ovak dole hoteli su bróđiti, kajti pako véter úim na pol naproti i napol nabokce puhaj je, tak proti volji svojoj bili su hičeni tamo gde vidite Ameriku. Vranič I 33.

Nadalekce longe. Belostenec.

Naglavcê praeceps: Gđa se koteromu pripeti naglum smrtjum vumreti ter ga smrt vu kakovom smrtnom grehu zastigne, idom ga na dno pekla naglavce pošle prez nijedne dvojne. Krajačević 226. Laurentius Laurentianus v neku četerñu se je naglavce hitil, gde je dušu spustil. Habelič mar. 74. Človek bogat štimajuč da je blago kterem lada velike precembe, nevoľnem zakonom napuhien naglavce v gizdost prepada 115. Telovna lepota Absaloma, vseh lepeh mladencev poglavnika, v odurnu gizdost naj veče naglavce je prehitila 167. Neka se jako v pamet gospoda vzeu i čuvaju ne listor takoveh ljudi nego i sami sebe, da odviše vnogo prilizavcem ne veruju, duš svojih ne gube, i na vekivečno skvarjenje ne hitaju naglavce 347. Vse to prokletu prokliñanje ništar mu ne hasni, nego ga peklenski vekivečni hahari v peklensku vekivečnu četerñu strašnem tropotom naglavce prekopitiše 314. Onda žejno luctvo kakti naglavce k potokom je teklo, ad. 131. Kraļ zapoveda da je iz visoke jako pečine naglavce lite. 201. Taki su sviñe vse skoro naglavce v sviñak išle 205. Ov je konce vseh oneh ki v takvu nečistoču tak batrivo naglavce opadaju 599. Prefektušicu z visokoga turna včinił je naglavce hititi 705. Bil bi i on naglavce s koñem svojim v gluboku dragu prepal 729. Ne čine drugač srditi ljudi, ki kakti naglavce čine kaj čine 998. Zdignu se proti grešniku vsi peklenski šeregi i ob tom hode da ga v muke vekovečne naglavce

prehite 1137. Nazopet ga zanese na cirkveni turen te mu reče da bi se naglavce dole vrgel. Šimunić prop 9. Hoteli su Židovi sina božjega iz gore naglavce doli vreći 102. Odpravil je sina na smrt, koji na jednom lepem koñu jašući proti one glubine, budući blizu, podbode koña i ž ñim vkup naglavce vu ñu je prepal. Zagrebec I 231. Lukrecija rajši se je čez visoki obluk one komore naglavcè dole hitila neg cesarovomu poželeñu privolila 5a 40. Došel je na jednu grabu, koju ne vzešiš v pamet popiknul se je naglavce vu ñu IVa 37. Iz brvi opal je vu vodu naglavce IVa 156. Hitil se je sam iz barke naglavce vu morje IVa 310. Pred kojem peklenskem žrelom klečala su ona dva z velikem strahom i pogibiljum prepasti naglavce vu onu jamu IVa 316. Dobra pelda tulike neizbrojene od grešneh putov odvrača, po kojeh vse naglavce vu pekel putuju I 298. Znaš da bližni tvoj vse naglavcè teče na skvarjenje i smrt vekovečnu, ah! smiluj se nad ñim. 5a 147. Na naj skradñem vremenu budućemu skazal se je sveti Hieronim ñega batriveč, na kojega došestek taki vsa vnožina vragov naglavce je pobegla. Fuček 85. Kažu grabu i jame skopane vu koje ljudi naglavce hitaju se. Gašparoti I 958. Drugi vsi Saraceni komaj naglavce pobegnu III 249. Vučini napraviti prežmehko kolo z oštremi meči naperjeno, zvrhu kojega s. mučenika iz visokoga i strmoga brega s pečinami napuñenoga naglavce hititi zapove. III 282. Tak sami sebe naglavce ter hotonce na dno pekla prepadate. Švagel I 98. Med bukum, praskum, vikum, v ručañu, tuļeñu i zavijañu naglavce prez reda vu glubinu peči vražje prokleti propadu. Matakovič I 25. Višekrat skoro da rečem naglavce k ovomu sakramentu pristupļuje se. 186. Ne moguč tu muku smrada i trapļeña tak dugo trpeti zdvojen zadnič naglavce hitil se je v vodu 236. Guščejša namišleña nečistoče čine da naglavce padate vu ljubav nečistu 470. Porušila se je na zemļu vsa pelda i kip ne na zadek kakve pečine naglavce rutane, nego na záderku kamena jednoga 506. Ni li bog radi jednoga samo greha naglavce izhitil iz neba milione angelov? 549. Ni li veliko ñegvo zrušavañe, ako naglavce iz višine ali vu vodu opade? 577. Zakaj vi naglavce ne hitite se iz višine turna? II 513. On vendar ne bude tak nezdušen, da naglavce sebe bi dal skup zdati. I prek glave i naglavce! Lovrenčić rod. 55. Rake tri v steklo vu vino naglavce deni da se vtope. Mikloušič izb. 156.

N a m e r c e ê casu zufällig: Na znañe dajú kmetom i težákom, ki se na ovom svéte teško hráne, da oni nesu na sreču i *n a m e r c é* vu on svoj težački ali kmečki stališ došli, nego da je ñe gospon bog hotéč vu on onakov stališ obral i postavil. Petretič 290b. Iz jedne kosti človečanske, aku koju gde *n a m é r c e* našel je, znal si je napraviti dléto. Vranič.

N a p e t c e fortuito, casu, fortuna, Habelič lex. iznenade fortuito, casu, fortuna, incidenter, occasionaliter Belostence. *N a p e t c ê*: Nesrečñak znovič bé rañen, ali vnogo strašneje nego prvo, poka dobe jedvaj *n a p e t c e* (ar su mu se oči zameglele bile i videti ne mogel) van čez prag izide. Habelič mar. 266. Krajač vze kretu i začne kot druga deca čerčkati, ter nut, ki nigdar ne znal pisati, *n a p e t c e* lepo kot naj boji pisec napisa ove reči: ego sum fur. Habelič ad. 144. Puškeni prah *n a p e t c e* zažgan kruto velik kvar načini, ad. Ako i popade koga, ne zna gdo je, nego negda ne pogodi, negda *n a p e t c e* pogodi, ad. 693. Biškup pravo posvečen vsakoga k tomu drugač vrednoga i priličnoga more pravo i dobro rediti, nego samo sebi podložnoga, to je to onoga ki se vu ñegve biškupije ali narodil ter ne *n a p e t c e*, nego onde stoječi. Mulih ap. 1191. Kaj Robinzon ovde *n a p e t c e* znašel je, to je vre z davna vu Europi znano bilo. Vranič I 252. *P r i p e t c ê*: Nekoju gospon imenom Donatus kruto bogat da bi *p r i p e t c e* k svetomu telu došel i svojim levum rukum zevsema vsehñenum lesa se doteknul, k mestu zdravu je počutil. Gašparoti III 107. Med ljudmi mesta onoga vučíneno bilo je *p r i p e t c e* ľudomorstvo I 168. Ne štímajmo da vnogi *p r i p e t c e* z betegi obtršeni jesu I 176. Šimeon s starešemi svojemi vu cirkvu je išel. Ovde čul je *p r i p e t c e* rčči one s. evangeliuma: blaženi koji se žaloste I 181. Kada bi Hilari jeden put sveto pismo *p r i p e t c e* bil čital, s prave vere svetlostjurn postal je rasvečen I 233. Divojčica čez visoke stupalnice iliti štenge *p r i p e t c e* opadši glavu si je raskolila I 273. Dojduči jeden krat v cirkvu ali *p r i p e t c e* ali pak iz pobožnosti, zagledal je ñega plebanuš one cirkve. Matkovič II 46. Občuvan je od smrtne pogibeli vu koju prez prufaña, nego *p r i p e t c e* sebe postavil i nalékel bi bil II 513. Nisu vaše rčči nedostojne koje bi pripečene i prek voļe bile ali iz vust vašeh *p r i p e t c e* izešle I 258. Kada bi Jezuš na putu bil da vu smrtnoj pogibeli postavljenu kčer Jaiuruša pohodi, došla je *p r i p e t c e* žena koja dvanajst lét trpela je krvnoga otoka. Matijevič 2b 230. Vezda Robinzon ves zamišļen i z brzemi kóraki po dvo-

rišču svojem se sprehajati dolgo vremena kaj bi počel ne znajući pripetce nekak padeju mu oči na stenu pečine negove. Vranič I 146. Ako mi pripetce kaj zločestoga od našega bližnega zeznali budemo, nijednu réč od toga drugomu ne povečmo. Horvat pod III 161. Zakaj mi obraz naš od njih obračamo, kada oni pripetce z nami zestaju se? IV 154. Vse druge oblasti i vrédnosti človečanske koje jeden pred drugém ima, razlúčujú nas na ovom svétu z vekšinum léstor pripetce. Kristjanovič blag. 1 189.

Nasamce: preskočiti nasamce transilire uno pede. Belostenec kod preskakujem.

Naslepce slepečki, coecc. Habelič lex.

Naškalcè en profil: Zeuksi (= slikari) hoteći pokriti slepo oko svoga Antigona kraja malali su ga naškalcè polovicu to je to obraza, da ni bilo videti gde mu je oko maškalo. Zagrebec I 356.

Neprestance, neprestanoma inhaesitanter, indesinenter, incessanter, assidue, continue, sine intermissione, absque intermissa, noctes et dies, diu noctuque, continuo, iugiter, perenniter, perpetuo, kod sempiterno i statim, Belostenec; prestance pausatim Belostenec. — nestance, nevstance.

Neprestancè: Opazil je dva miša koji su neprestance drevo ono pri korenu podgrizali. Habelič mar. 37. Narcissus došetši jen kratk zdencu nekteromu, vu koterom obličaj svoj kakti v zrcalu opazivši tak ga je obľubil, da od zdenca već oditi ne mogel, neprestance vodeni on kip svoj premišľavajuč ves se je onde izsehnul 167. Kaj bi bilo da bi takova petdeset let ali sto ali jezero trpel neprestance? 323. Vu keh (lampašeh) je na pošteené d. Marije vu dne i vu noči neprestance ogeñ gorel 497. Bila je neka službenica božja lepoga jako obličja, nu zaľubil je bil jedan mladenec tak srdčno da neprestance skoro za num je hodil, ad. 526. Celo leto neprestance na onom istom mestu su skakali 568. Oči moje plačući se neprestance vsu srca mojega jakost jesu otrgale 529. Hujši neg z Etne ogní se van bľuju, vu njih se mi vsegdar neprestance žgemo. Jurjevič 20. Spoda stoji ladja s kamena glavita i godinu vu se neprestance hita 169. Sprosi mi duha svete molitve, da iz stare hudobe na zvršen žitek gore stavši neprestance žitka vekivečnoga nasladujuč vu telu ove smrti živem. Šidič 56. Zvišaval je poganiuski narod i do zvezd podigal kraje perzijanske, koteri obračajući se neprestance bili su sunce vsegdar vu znamenú onoga orsaga vu pohağanu or-

sagov i varašev i s pregledašiem svojem vnoga zla od njih odvračali. Šimunič mar. 33. O vi ljubiteli marijanski! ako hoćete spoznati jakost ovoga prezmožnoga imena, ne neprestance na jeziku imajte 79. Ja bi vrli norc bil ki bi si toga truda zavdaval da bi ja one kotače neprestancé moral obraćati. Šimunič prod. 68. More gdo dan i noć neprestancè moliti. Zagrebec I 253. Bil je došel na jednu oštariju kade je našel gudce ili hegeduše dan i noć neprestancè vu gusle igrajuće. Zagrebec 5a 47. Ni zadosta da to stopram negda bude činil, nego je to potrebno neprestancè vsaki den činiti 5a 88. Od kojega neprestancè tuliko dobro, darov i milošć priimlje 5b 48. Vu jednom brunčenom volu zaprte kršćenike jesu pekli, kuhali i frigali, budući pod onem volom velik ogeñ neprestance kurjen 5a 89. Da se od nas navće boga poznati, i nega neprestance dićiti. Škvore 105. Daj, zmožni bože, da celo leto neprestance tancaju (da, omnipotens deus, ut sine intermissione integro anno saltent) 221. Tja na koncu kraljevstva Aragonije je jeden klošter svete trojice, vü koterom je jeden lonec, iz koga neprestance oļc teče 272. Poglej kak me neprestance ova i ona težina mući. Manuale conf. 207. Daj nam da odkupleña tvojega sáde neprestance čütimo. Mulih fer. 17. Vüći me zla i pogibelna nagneña vsegdar obladati koja su me na duha gizdavoga nasleduvaše neprestance vlékla 48. To mi od nega dobeta da morem negve i vaše navuke. . . neprestance nasledovati 133. Hodi k meni, dragi i ljubeni sinko moj, da budeš neprestance z menum veseļa nebeskoga vekoma vživat. Fuček 88. Vu tuliko pokore i svetosti nahağajući se neprestance na strahotu suda božjega misleći ves od straha se je tresel 125. Zapove vragom da ju imaju taki vu muke peklenke odpeļati, kade sama prez tela do obćinskoga suda, poklam pak i s telom zakupa na veke neprestance naj se mući 142. Kad bi bil došel do bogatuša nega neprestance je za almuštvo prosil 158. Ja bi rad neprijatelju mojemu iz srca oprostiti, da bi mi jen krat mir bil, ali mi neprestance vnoge krivice i suprotivćine čini 269. Vu kojega (pekel) idu duše prez pokore vu smrtnom grehu vumirajuće, kade neprestance prez kraja i konca na veke strašno velike muke trpele budu 282. Črv njihovo srce i konscienciju vekivečnem zakonom neprestance grize 283. Kaj bude, odurne i strašne vrage neprestance gledati? 284. Tak neprestance jeden drugoga je prekliñal 299. Najvekšu muku trpel je od jednoga osebujnoga vruga, koji ga je neprestance strašno

jako s svojimi rogmi drukal 301. Mati moja . . rečлива na tuliko kak da bi vu vsakom kotrigu svojem jezik imala, neprestance z drugemi se karala 314. Tvoja milošća naj vsigdár i prehağa i slēdi ter dobrem delam neprestance nástojnoga vćini. Kovačić 207. Po odvezavaņu vu kožici videlo se je okolu dvadeset velikeh kruto ogrutneh stenic, kotere gnezdo ondi sebe napravile jesu bile i prez dvojnube Šimona neprestance jako grizle i mućile jesu. Gašparoti I 187. Od sunćenoga zahoda do ishoda ná miru ruke svoje vu nebo podignēne je držal i ovak neprestance je molil 192. Spredenu tebi vunu nazad za plaću povrnem i neprestance tebe delnika molitvih mojih imala budem III 177. Vu ovi puščini nastanim se pokoru za grehe neprestance delajuć 255. Druge fele grehi jesu koji poklam se zvrše neprestance vu svojeh vućinkeh trpe. Roš 195. Pazite kak dobra mati dan i noć neprestance na dēte. Matakovič I 453. Z ovum mukom ovak čineć neprestance trapil i mućil se budem 274. Z našem narogēnem z nami takaj rogen je hahar, koji neprestance grize i ogrizava živleće . . Vreme naše neprestance grize živleće 418. Jošće k tomu naj te zvršeneše ter neprestance hvale vsi svćeci. Mulih hran. 23. Ada i ti neprestance straži, da te tuliki neprijатели ne vkane 463. Na vseh vrućeh neba strankah stojećeh med obraćnemi kolobari né navadna zima biti, nego na mesto zime zua po dva meseca neprestance dežgevinu vlevati. Vranič I 122. Napraviju vu jednom drevu luknu, vtekneju drugo nater i vrtiju med rukami tak brzo i neprestance, doklam goreti začnu 127. Počne svojem oščekom po gorñem kamenu jako i neprestance lupati 129. Vse ovo vreme posluval je neprestance pri čunarije svoje II 17. Obodva delali su vsaki den od ranoga jutra do mraka neprestance 93. Bila je lepa noć: z jedne strani pol meseca na nebu, a z druge strani v dalećini oblačina, iz koje se neprestance je blisikalo 115. Mislim da bi do drugoga dneva neprestance govoril bil 156. Petek nigdar jošće tak vesel né bil kak denes: neprestance popeval je, skakal, smijal se 245. Nago-varjal je ne neprestance. Matijevič Ia 194. Vojujte i poslujte neprestance. Horvat III 181 i češće. Dete ovak stisñeno neprestance krići, doklam se odpusti povoj. Lalangue pup. 15. Mleka polić kak se podoji deni kuhat, neprestance mešaj 8 ali 10 vúr. Mikloušič izb. 133. Pri dobroj i vnogoj hrane kukci vrlo hitro rasteju i doklam ne dozrele, neprestance žeru. Mitterpacher mor. 29. Prelép je vinograd dūša naša, i sréća nejna ako vu ruke

dobroga gospodarà dospe, koji na ùu zmir misli i ùu vèrno neprestancè obdelàva. Kristjanoviè blag. 1, 135. Je jeden vèrni prijatelj, koji nas na dobro neprestancè nagovàrja 294. — Nestancè: Lèèke vràžje, kateremi on nas vse nestancé lovi. Krajaèeviè 20. Potrebno je vsegdar moliti sine intermissione vse nestancé 25. Ako je on vse nestancé boga molil, èim bole mi jesmo dužni moliti 31. Znaš da se tvoji duhovni glavni neprijatelji vse nestance okolu tebe vrté 32. Kaj morem, gospone, drugo èiniti za moje grehé, nego je ponizno pred tobum valuvati ter se za ñe žalostiti, plakati ter od tvoje milošèe vse nestance prošèenja prositi 71. Mešni aldov je napravljen da bi mi našega stvoritela boga vsaki den darovali i poštuvati tem aldovom kakti jednum osebuènum službum za ñegova vsakdenña z nami dobroèinenja i vnoge dare duhovne i telovne, kotere mi od ñega vsaku uru i hip vse nestancé prijemlemo 107. Nego si obrh toga hotel da bi se onoga jednoga zadovoljnoga aldova spómenek vse nestancé nam pred očima vrtel 125. Kaj morem drugo èiniti za grehe moje nego . . od tebé milošèe i prošèenja vse nestancé prositi 128. Prosimo vas da i od nas imate spomenek pred onem agnecem nebeskem, pred kím vezda vse nestance aleluja ter amen popevate 153. Ki vezda za tobum vse nestancé hodeèi tebe onum popèvkum den i nóè hvali i dièi 163. Telo moje kakti jeden domaèi neprijatelj vse nestancé harcuje proti mene 167. Cloveku je krúto teško svoju pamet na vúzde tak držati, da bi ona vse nestancé pazila na réèi kotere iz vúst izhagaju 181. Spomeni se kak ti ne bude teško vu peklénskom ognè na vse veke den i nóè vse nestancé postiti 259. Spomeni se da na vse veke vekiveène prez kraja i konca vse nestancé ovde budeš moral i z dušom i s telom goretì vu žveplenom ognè 327. Ne daj tvoje obèine pomènšavati, nego ju vse nestancé bráni i povekšavaj 379. Druga je muka kтеру na vsem svojem telu i duše nestance na vse veke trpeli budu. Habeliè mar. 3. Gizdost noriju i druge hudobe i grehe nestance nasleduje 76. Otec moj duhovni, kaj sem èineèi? ne morem več premagati tuliko neèisteh misli, ktere nestance pamet moju svojim neèistoèum pune 254. Ki je drugi put ladje na morju, ka se od morskeh slapov nestance ziblè i obraèa z velikum pogibelnostjum, nego mladenièkoga žitka nestalnost? 278. Ar me strah vièena mrtveca obhaja i pred oèi moje nestance dohaja. Jurjeviè 6. Ovde naj se suze nestance zlevaju 132. S. Ferenc Ksaveri, ki si nestance boga

Da bi koj mogel pešice teći gore čez dan sto mil, jošće pred četiri jezermi let ne bi doletel do neba zvezd. Šimunič prod. 234. Koju mošću s penezi kojigoder hoće imeti, mora poiti vu Beč pešice. Zagrebec I 584. Kotlarske meštrije hascu ves svet zna te najmre oni največ ki neradi pešice hode. Škvore 290. Ne mogući već pešice hoditi na osleku jašuč vu florentinsko držađe iti dokonča. Gašparoti III 546. Betežniki od betega vstajući moraju se sim tam ali pešice sprehađati ali na kolch sprevažati. La-langue med. 78. Kuliko putov ide iz Zagreba vu Varaždin? Nejde ni jeden, neg putnik po njih mora iti v pešice ali drugač. Hižna knižica 227. Koj tak ne jaše, on pešice hodi. Mikloušič diog. 10. Ne bum pešice hodil. Moje prip. 165.

Plečce plešce, supinus, resupinus; plečce polažem resupino, plečce na tleh ležim (kod supinus), plešce ležeč supine: na hrbet koga ili plešce položiti supinare in tergum aliquem; plešce ili znaga ležađe, supinitas. Belostenec.

Posledcê subsequendo: Samo vu tom stoji razluka vu nahrađeđu ľudstva vu pušćini i vu našem hrađeđu, da se je ono na jenkrat i vu megneđu oka dogodilo, a naše pako posledcê i jedno za drugom pripěča se. Kristjanovič blag. I. 200.

Potepce vage. Belostenec.

Povratce haesitanter. Belostenec.

Prekce, poprekce, prekomce, penitus, plane. Prekcô: Začne misliti: bi li onak od vina i od sna omanjen navadno čislo zmoliti ništar međe s teškem jezikom vse prekce nekak bolje zbrboće nego moli. Gašparoti III, 477. — Poprekce: grede ali trami poprekce postavljeni, transtra. Habelič lex. — Prekomcê: Hvalil bi vnođo drečneh vošćanov, da bi ih vre zdavno naš zveličitel ne bil hvalil, te naimre onoga kapitana vu Kafernaumu, komu su negvi soldati tak pokorni bili, da su prekomce negvu zapoved obvršavali. Škvore 39. Duhovna kniga je jedno zrcalo, v kom se človek vnutre prekomce videti more 127. Bog bi dal da bi vu tebi prekomce ne spal napredek krepostih. Kovačić 30. Da ova retko čutimo, sami smo krivi, kajti skrušeđe srdea ne išćemo, niti luda i zvunska prekomce odhitimo 39. Potrebno je da si prekomce opleđen i i čisto proti bogu srdece imaš, ako hoćeš počinuti i videti kak slasten je gospodin 72. Znaj da stari neprijatelj prekomcê se trsi želju tvoju vu dobrom páčiti 101. Onda niti ostala navadna tvoja dobra dēla prekomcê ne zapustiš 103. Koteri nerad i ne hteč svojemu poglavaru se

podloži, znamêne je da têlo ñegovo jošêe mu ñe prekomcêe pokorno 116. Ne slaže se ne z mojemi poslušiteli, ar ovi jesu najvrednejši, najpoglavitejši, najviteškejši, a ovo poznañe prekomcêe lagodno. Reš 12. Večkrat jesem bil nakanil od toga prekomcêe mučati 190. Viğte sada greh, na kojega prekomcêe ne pazêe dvorjaniki 194.

Prekorupcêe, absolute, Hablediç lex. prekorubcêe, absolute, prorsus. Belostencêe. Prekorupcêe: Vuçini ada gosponova molitva od boga prositi absolute, sine conditione prekorubcêe, prez ni jednoga razloga. Krajaçeviç 39. Da mi proti grehom srdce vužgeš, hotenje nareneš, da se za ñe pravdeno požalujem i splaçem, i da je prekorubcêe odvržem 78. Trétji dël priprave pred priçešćanjem stojêe vu ovom, da se spomeneš vù ko ime i vu kakov zrok hoçeš pristùpiti k božjemu stolu, te se zmisli i naméni da ne pod ničij sram ali strah, ne za kakvu sveckú hválu ali diku, nego prekorubcêe vu ono ime vù ko je ov s. šakrament sam gosp. Kristuš napravil 291. Zapoveğ, gosponê, anğelu ki nas ráža da stégne rúku te sráni vu nóžnice svoje krvavu sablju, da zevsema ne poginemo i zemlja ne opúste. Ako li si ipak prekorubcêe dokonçal da nas ovem tvojem bičem hoçeš zbrisati iz lica zemljê, budi tvoja svéta voļa 405 i manuale conf 238. Vsaki greh mora kaštigan biti, ali od ÷loveka pokórnika ali od boga fántnika, prekorubcêe ali se ti sam kaštiguješ ali te bog kaštiguje (iniquitas omnis puniatur necesse est aut ab ipso homine poenitente aut a deo vindicante prorsus aut punis aut punit) 313. Nego su im potrebne visoko vuçene i veliko mudre prodeke, kotereh oni ali kruto malo ali prekorubcêe nikaj ne razmeju. Petretič u predgovoru. Ki ne znaju oneh návukov koteri su im na dušno zveličeñe prekorubcêe potrebni 305 (opako za 295). Videl buš da ju v potrebnem vremenu spoznati hoçeš pomoçnicu. Ako li ti pak prekorubcêe skрати svoj sveti razgovor, znaj da je voļa božja, da se s takvemi neçistemi tentacijami boriš. Hablediç mar. 190. Hoçe da bi ne bil bog zmožen ali praviçen ali da bi bil prez pameti. Nemila zevsema i prekorubcêe odurna hudoba! ad 13. Rekal je bog prekorubcêe Adamu: morte morieris. 97. Ni onda ne smrtni greh, ako i je veliko dugovañe, da nesí prekorubcêe namenil, nego te je srditost i naglost kakti pretekla. 1024. Ov broj dvojem naçinom poznati moremo, naimre absolute, to je to prekorubcêe, i comparative to jest s prispodobum; ako se razme absolute, to je to ze vsema i prekorupcêe tak. Zagrebec IVa 326.

Kaj se bude moglo odvzeti jednomu Aristidu, koji moguće bogat biti ni hotel prekorubcè na svetu nikaj imeti? IVb 38. Ne velim da bi on prekorubcè pravo govoril IVb 58. Koteri od ljubavi Jezuševe vužgan naj gori vsaki čas pred preodičenim sakramentumom tela božjega i neka vu goruče ljubavi negove prekorubcè vtone. Šidič 69. Ako pak nisi prekorupcè nakanil mu niti želel hotoncè naškoditi, onda imaš znati da ni smrtni greh. Zagrebec I 372. Zvun s. matere cirkve nigdor prekorupcè zveličiti se ne more. 5a 18. Drugi večer dojde na stan k jednomu zločestomu človeku, koj je ne komaj z velikum teškočum pod krov pustil i nikaj prekorubce ne im dal. Fuček 154. Odurna dugovaña pripoveda, kaj nam prekorubce veruvati ne moguče 179. Jenkrat došel je bil k svctomu Makaru krivoverec, koteri na sudni dan buduče tela gorestajeñe prekorubce veruvati ni hotel. Gašparoti I 170. Otec opita malika svojega, bi li podal kčer svoju kršćeniku i odgovor od bolvana prime da prekorubce to vučiniti ne sme. II 95. Nahajaju se takove nature ljudi koteri prekorubce mačku trpeti ne mogu I 960. Zapoved poda da dužniki ñim nikaj prekorubce platiti nemaju III 567. Mater vu Valenciju ne pustil dojti, ar da bi vu Valenciju došla, druge ženske glave bi ñu pohagale, kaj prekorupce trpeti ni hotel III 856. Na oštarijah prebivati prekorupce ne pustil svećenike. IV 288. Da se Robinzon predi tak prekorubce ne bi bil veselil, tak se vezda ne bi tak prekoredno žalostil. Vranič II 298.

Prvice, sprvice, s prvince, s prvimce primitus. Prvice: Vu jutrnom vremene gda s posteļe staneš pazi dobro da ti prvice tvojega mišljenja ali govorenja hudi duh ne prevzeme. Krajačević 52. — S prvice: Judaš bil je s prvice dober i tak svet, da je vrage mogel izgañati, pred smrtjum postal je nevernik. Krajačević 3. Čakal je Heli pri vratih cirkvenih vojuvaña, kotero onda se je činilo med šeregi izraelsk(em)i i filisteanskemi. Kada mu je s prvice bilo povedano da šereg izraelski je pobit i dva sini negovi vubiti, nikaj meñe ni se za to zburkal. Reš 135. — S prvince: Lot s prvince čini polag sugeña božjega, ide s anđjelom, ali sejdrom na putu dojde mu pak druga misel. Šimunič *pod.* 225. Jeden pobožen kršćenik betežen buduč videl je vrage vu spodobe jedne opice, kojega s prvince jako se je prestrašil, za tem kada je k sebi došel, pita ga: gdo si? Fuček 287. Koju milošću včinil mu je g. bog pokazavši ñemu muke peklenške, vu kojeh sprvince nikoga ne poznal, ali čez malo vreme vidi iz jedne

skoke, skočno, poskočno, po tancuški način; preskočiti z skoke transilire iunctis pedibus kod poskakujem. Belostenec. — *Preskokce*, *preskakce*, transiliendo, praetereundo. — *Skokcê*: Morate s pametju pretresti vsa leta prešestna koja žveli jeste ne velim razložito (distinete) pretresti, nego samo *skokce* iliti skupno (cursim sive generatim) razmišlavati. Matakovič I 290. — *Preskokce*: Redi moraju se redom vzeti, ar ki bi se *preskokce* redil, tak bi bil od onoga reda zadržan. Mulih ap. 1194. Da bi bil v redu *preskokce* vzetom služil, tak bi potrebna dišpenzacija od s. oca pape 1195. To čudo izpišuje z nekoterimi nadogodi, koje sudim da ne moramo *preskokce* povedati, nego v pamet dobro vzeti. Matakovič I 150 Recete da van hasni po svetkeh delati i po nedeljah posluvati, *preskokce* svetu mašu poslušati. 512. Kajti vnogo skrbim se da ov navuk dobro v pamet primete, ne sudim nit zadovoljen jesem da bi van nega samo *preskokce* očituvati dosta bilo. 609. Nut dve osebnjne stranke, od kojeh vre *preskokce* predi govorili jesmo. Kristjanovič nač. 201. — *Preskakce*: z redom pak, né *preskakce* čté knjižicu koju za čteñe zebereš. Kovačić u predgovoru III.

Skrivce; *skrovce* occulte, abscondite, clam Habdelič lex. *skrovce* tacite, velate, clam, clanculum, clandestine, clandestino Belostenec. — *Skrivcê*: Vučinil si ti, ali vučinila, o smrdeći človek, i spunil si nečistoču tvoju *skrivce*, ja pak hoću tvoj greh ozvestiti na sunčenom vičnu. Habdelič mar. 248. Pred bogom smrde oni ki proti svoje regule i zagovoru, na koga su prisegli, *skrivce* proti voji i znañu svojeh glavarov ali pri sebe ali pri drugeh zadržavaju, ali peneze ali drugo kako cene vredno dugovanje. Habdelič ad. 412. Štampari ni pri tom ne počinu, neg jošte te knjige za se privrgu, *skrivce* prodañu predi neg té jezero kompozitoru zručé. Škvore 129. — *Skrovcé*: kajti se je bojala za svoj dober glas i da bi dijaka iz škole ne iztirali, za to *skrovcé* po svoje naj verneše službenice dete na krst k plebanušu je poslala. Fuček 46. Ako se on i popikne kade, kaj ti znaš kakvu pokoru on *skrovce* čini. 136. Drugi greh bil je, kaj sem *skrovce* z mojemi pajdaši vu luckom držañu ribe lovil. 164. Pravi negvi roditeli jesu sudili, da on nigdar galgam ali henkarskomu meču ne vujde i kajti bi to bilo na velik špot vsoj familije, za to *skrovce* jesu ga vučinili vloviti i sucu dopelati 347.. ovak vu okornosti i srditosti obstojećega jesu vtopili i čez kratko vreme mrtvoga iz vode vzeli i *skrovce* zakopali. 348.

Strance a latere: Ako prem sunce vu vremenu zimskom razračuje zrak, lepe i svetle dneve čini, vendar prez sada, cvetja i kinča svoga gola i pusta vidi se vsa zemlja, i zakaj to? Ne z drugoga zroka nego kajti toplina sunca je od zemlje oddalečila se, ar sunce strance i kakti samo prehajajuč gledí i svéti na zemlju. Matakovič I. 424. Nastrance ad partem Habledič lex. Pri onih, kojem vutroba nastrancee leži, odpiraju se vusta vutrobe samo vu zadñem tednu. Lalangue pup. 41. Na stran drugu od pupkorezne babe noseča nastrance mora leči. 64. Naj zezveda postavu deteta, je li glava negova velika ili mala, je li se ravno ali nastrancee pokazuje 73. Đurina (sam sobum nastrance) ei žarka strela da bi vse skupce! Lovrenčić 23. Žuža (na strance): ove se dve jako rade imaju. 80. — Postrancê: Ov dobiček hotel sem postrancê nadoméstiti. Mikloušić diog. 89.

Škomce subreptitie, škomce lezem subrepo, škomce priplazujuči gušćer subrepens lacerta, škomce prenapraviti či testament subrepere sub tabulas, kod subrepo, subreptitie; škomce se smejati gaudere in sinu, kod sinus; škomce iz strane nekaj činiti clanculum partem aliquid facere, kod clanculo, clanculum Belostenec. Međ tem toga je se, pije se, pleše se, spi se škomce, dađe govoriti ne smem. Habledič ad. 836. Ovomu grehu tatbine podvrženi jesu stari i mladi gospockoga i kmeckoga pokoleña ljudi, ar nekoji škomcê kod tati, nekoji silum kod tolvaji lučkò grabe. Zagrebec Vb 209. Ne lestor iz srdeca nemu je tuliku pregrešku oprostila, nego tulikaj škomce pošale nemu po sluge svojem nekuliko penez. Gašparoti IV 266. Drugoč ga je zbantovala grešeć suprot negovi božanski mudrosti, kajti došla je od hrbta i škomce štimajuča da ju Kristuš ne bu videl.. došla je od hrbta i škomce ravno ko da bi zdravje vkrasti hotela. Reš 234. Naaman z gubum vudren od Elizcuša proroka zvracen sluga negov čakajuč od Naamana gospona dár kakov nikaj dobil ni. Za gosponom odhajajučem škomcê naproti došel i nemu z lažjum prilizil se. Matakovič I 58. Izmael spazil bil je mater svoju krivem bogom škomce naklañati se. I 611. Ovčari i slugi njihovi znaju ovcam škomce vunu spukati. Paul ov. 38. Nekoji od betega gore stajuči škomce jesu si kupovali kaj su jeli. Lalangue med. 75. Da neprijatelj nas ne spazi, hoćemo okol ovoga brega po ovoj gustoj lozi pojtí, za tem po onem gustom i debelom grmovju tak blizu njih škomce se do- vleči kak najbliže bumo mogli. Vranič II 227. Vu potrebočah ne zapuščaj ñe (žene), neg daj joj kaj potrebuje da ne bude zroka

imala škomce uzimati ali drugam nositi. Hižna knjižica 59. Stric nikaj od toga ne mora znati, oni dojdeju škomce . . Kaj ja moram vse škomce delati: škomce sem jednomu stricu pobegnula a drugomu pak škomce bi se morala vrinuti. Lovrenčić rod. 62. Vođa razrèdi šerege, počmeju škomecè podkapati vàraša. Kristjanovič blag I 132. Polag toga dolazi: čkoma čkomaj škoma: Tako da je nim kupec ali ožuraš neke svoje dalko ili blizu buduće imjenje za to nih imjenje dal, ktero su ništar menje čkuoma odali. Pergošič 26a. Vode čkuoma neki po četernah tamo vèine teči kamo goder hote. 31b. Gđa prosti ludje čkuoma i očivesto silnimi rukami drugoga človeka lozu poseku 93b. Ako bi se neki človek nadejal po tom toga jedno cijelo leto i jeden dijen ako hoče čkoma ili očivesto more reči 83b. Ne li vekše Adama zavusnuti, nemu čkoma rebro van jemati, z mesom mesto napuniti ter onda iz rebra Evu napraviti i reči fiat lux. Šimunič mar, 11. Naj poslušā . . kak najprvo je neverno sluga sfalil gosponu Judaš jalni i nestalni buduči apoštolom, gđa je svoga lutem boga čkoma prodao Židovom. Cantuale 208. Od tuđ žitek čkomaj moj išče v žalosti, da bi mu tim brže smrt prispela v kosti. Jurjevič 92. Ali sem jè čkomaj kakti ništer mučal 27. List je iz dvora ti poslan čkomaj očinskoga: čkomaj, ar tak otca virostuju oči, da jih skoro nikak ni vkaniti moči 144. David je negda za mladosti Saulu škóma odrezal falat plašča. Šimunič prod. 310. Kaštige vredna je tatbina, to je to škoma kaj vzeti i odnesti. Zagrebec Vb 210. Onda je išla sama mati pak ju je počela nagovarjati na čkomaj i na poklem na glas da ga naj zeme. Nar. prip. iz Zamladisca. (Ima i glagol škómeti Gašparoti II 569, III 242. Lalangue med. 77 čkomeča zimlica; ima i adj. škomen Pergošič 9a 30b 52a 83b 93b).

Tikce, tikmice immediate Belostenec. — Tikcê: Vuče da mali grehi po prijemaņu presvetoga tela Kristuševoga vu oltarskom šakramentumu se immediate ex opere operato, to jest tikce po istom samom prijemaņu izbrišnje se po činih prave i zažgane ljubavi. Matakovič I 188.

Trbušce: lezem trbušce serpo Habledič lex. Natrbušce pronus in ventrem. Belostenec Potrbušce pronus: Vezda došli su k prvomu, koji potrbušce ležal je. Vranič II 281.

Tropce iti za kem effuse sequi. Belostenec.

Udiļce rectā, ordine: Ako si osem krat po sedem novac komu dal ter ti ne more taki u pamet priti kuliko to čini osem krat sedem, poglej prvi ove tabule red dole iduči i gđe najdeš ovak

Nijesu to svi adverbii ove vrsti koji dolaze u kajkavskoj kiiizi, niti svi koje narod govori. Mnoge sam čuo u Varaždinu i okolici mu, naročito u Ludbregu od prijatelja Manka Kolaja liječnika, kod koga preko 25 godina godimice sprovodim po koji desetak dana. Nijesu to ni sve riječi koje sam čuo, jer mnoge nijesam zabilježio uzdajući se u pamet držeći da me ne će iznevjeriti. U Ludbregu, a i drugdje, imaju svi adverbii na ce naglas na zadnjem slogu, na ce: cê, ali ne one na ice. Akcenat je taj nastao od dugoga sloga. Evo adverbii koje imam dobrotom od Kolaja:

Časomcê zeitweilig: Jedno vreme je neprekidno išel, ali posle pet vur hoda je do Zagreba i časomce posedaval.

Hotoncê absichtlich: hotonce včinieno ludomorstvo.

Kascê im trabe: husari su v Ludbreg kasce dojahali.

Kradomcê heimlich, versthlennerweise: iz društva je kradomce odišel.

Mahcê mahomcê mamcê sogleich: da mi mamce odideš po šibice vu štacun! Sravni mahom: Gda je išel dimo, neje više našel one vode niti one jame niti one oštarije, neg je mahom došel dimo. Prip. 210.

Naglavcê kopfüber: Opal je s krova naglavce i vumrl na mestu.

Nazredcê (vałada: nazreê) rückwärtsgchend: Kad je stari pograbil batinu, niti se nisu imali vremena obrnuti nek su vse nazredce iz hiže bežali.

Osovcê aufrecht: Medved ga je osovce napal.

Pohoscê durestöbernd: Vidla ga je dekla da je po komori pohosce hodil, a za tim v jutro mi je falelo lonec mašče. (Husiti znači hoditi kuda kao da što traži: kaj husiš po moji koruzi? čuo sam u Varaždinu.)

Poimencê namentlich: Zabraňuje se kartaše, poimence pak ferblaše.

Pokascê mit dem finger zeigend: Neprijatelj ga nije poznal a Lopez ga je Eskobedu pokasce izdal (pokazati).

Popetcê zufällig: Profesora ga je pital, a on je popetce dobro odgovoril.

Poskokcê im sprunge: Maček miša poskokce lovi.

Posmehcê ironisch lächelnd: Na vulici ga nismo nikad hoteli pozdraviti, nego smo ga samo posmece gledali. Samo ga je preko pleč posmebee gledal.

P o s t r a n c ê auf seitenwegen: Opkolili su je štandari postrance idući.

P o š č e p c ê auf die finger klopfend: a bê cê, nuder babu poščepcê.

P o š k o m c ê geheim: On je došcl poškomce v hižu i vkral je vuru.

P r e k o m c ê über und über, durchaus: Prck i prekomce je to dete zločesto.

P r i p e t c ê zufällig: Pripetce sem ga na vulici zestal.

R e d o m c ê nach der reihe: Vse su redomce vu Aradu obesili.

S k r i h o m c ê geheim: On to vse skrihomce dela.

S t r a h o m c ê furchtsam: Svoje suce je strahomce brojil.

T i h o m c ê still: Sova letí tihomce. — Dok je ov lagal, on ga je tihomce poslušal.

V u g l a v c ê ins gesicht: Négova dela mu je celu jednu vuru vuglavce spočital.

Z a g r a p c ê (grabiti) im gallopp: Koñi bežé zagrapce. — Kak mu je vu Pregradi pozlilo, odišel je zagrapce vu Zagreb.

Z a s t o p c ê auf schritt und tritt: Štandari su zastopce za ñim hodili dok su ga prijeli.

Z n e v a r c ê unverhofft: Samo se je na jenkrat znevarce pred ñim stvoril. — Napal ga je znevarce.

D r u g d j e čuo:

D o s t i k c ê = dostižući: Dostikce ga je česal (= tukao) vse do doma U Đurđevcu.

G r a p c ê im gallopp: Koñ ide grapce (i zagrapce). U Zagrebu.

H r p c ê auf dem rücken (liegend): Kad smo se kupali, plul sem (= plivao sam) hrpce. U Đurđevcu.

L a k c ê = polagano: Smo se lakce z brega spustili U Prozorju.

L a k o m c ê = kao lakomica: On pije lakomce. U Prozorju.

N a z u p c ê auf das antlitz: Opal je nazupce (zubi). U Novacima kraj Bistre čuo dr. Haramustek.

N i z b r c e bergab: Išli smo nizbrce. U Križevcima.

P a s c ê pascendo: Krava ide pasce daļe. U Đurđevcu.

P i k c ê = popikajući se titubans: Tak se je napil kaj je celim putem išel pikce. U Mraclinu = koso: Kotač kad sem ga hitil letel je pikce. U Đurđevcu.

R u k c ê brüllend: Krava se čipka (= skače) rukce (rúkati). U Đurđevcu.

S k o k c ê saliendo: Skokce je za ñim bežal. U sv. Ani kraj Jaske.

Skrivcê geheim: Veli mu: za pedeset forinti metni ti ovomu kaj tu straži ovo zlato skrivce vu patrontaš. U Varaždinu.

13. Nastavak *-ce -ice* dodaje se na raznolike osnove, kako je vidjeti naprijed iz navedenijeh primjera. Mimolazim ono što je na prvi pogled jasno kao *mahece, prekce, hotce, izmence* itd i napominem samo nekolicinu. Isprv dolazi samo sobom kao adverb: Mladice suprot zimskomu mrazu ne potrebno čuvati, ar zdraveša i jakša drevja zrasteju, ako isprv od mladosti ostromu i zemljenu zraku privučiju se. Mitterpacher mor. 12. Uz to ima i isprva s prvica. Na jedno ili na drugo bez krajnêga a dodaje se i: *ice:* iz *prvice* s *prvice*. Primjer vidi naprijed. Ima doduše i supstantiv *prvica*, ali je načinen očividno za latinsku riječ *primitiae*: Zapovedal je da ljubstvo prvicu sada zemeljskoga alduje. Milovec 19. Pored isprv, isprva govori se također: iz *prvine* s *prvine*: Ali ovo pokazanje naj se s *prvine* samo med tobum i nim samem večini. Horvat prod. III 97. Za točniju se oznaku dodaje i na to nastavak *-ce* po otpadu krajnêga *e* te glasi: s *prvince*. Primjeri su naprijed. Tako je iz *novice* nastalo od *iznova*. Jezik je mogao imati ili zbiļa ima: *iznevare iznevara* od riječi *var n. pr.* u *varovati* kao ima recimo *iznenade* od *nad u nada, nenad, nenaden, nadejati se*: Naše šajke zdržavale su se zvrhu vode dokle goder *iznenade* na jedno nam čisto neznao međmorje donešeni smo bili. Vranič II 249. Kakti od strele vudreni prestrašili su se, kad bi je Robinzon *iznenade* zapital bil 279. Od onoga var ima hrvaština nastavkom *ke: z nevarke iznevarke*: Ali ga smrti skok *znevarke* zatravi Baraković vila XII 20 (str. 169). Eto je pak sritih u klancu srićom mom, *iznevarke* uhitih stafši na mistu tom. Zoranič planine 18, a kajkavština nastavkom *ce: iznevarce znevarce*. Primjere vidi sprijeda. — Tako je *hotence* part. praet. pass. **hotênt̃-ce*, dakle upravo *gewollter* *weise*, a *hotonce* je prema *hotomce* kao egiptonski: *beži* vu egiptonski *orsag*. Gašparoti I 45, prema egiptonski: egiptonski *orság*, Belostenec, kao farizeonski. Habledič ad. 687 prema farizeonski 688, kao *balzamon*, Milovec 32, 69 prema *balzamon*, Vranič II 199 itd. — Kako je *-ski* samo sobom dovoljno za oznaku načina, tako je dostatno i samo *-ce -ice*: *škomce pešice* itd. Ali kako se pred *-ski*, tako se i pred *-ce -ice* veće točnosti i potańega opredijelēnia radi meće prijedlog *na i po*: *strancê, nastrance, postrance* itd.

14. Kako grštini, latinštini, litavštini itd. za izricanje načina služi *instrumental*, tako rabi i slovenštini i to od supstantiva i adjek-

tiva obično u singularu, na primjer u kajkavštini: Prestraši se i gosponu vse redom poveda. Habdelič ad. 21. Vu meĝmorju Sardona raste jedna trava. Nu kada človek popije ali pojé, tak pamet zgubi ter se mora do teh dob smejati razgotom, doklam duša ž ňega zide. Šimunič prod. 209. Smrt s kosum vse hametom kud je hodila je podkosevala. Zagrebec I 229. Na glas Jozue sunce cepom je stalo. Gašparoti III 943 (uz kakti cepec: Ne onda čudo, ako je kakti cepec stal. Vranič I 227). Tak jaki ga je pot posipal, da je vse curkom ž ňega dole curel (?). Golubica ne nahajajuči mesta čistoga nazad je mahom vu arku doletela. Gašparoti III 32. Od kuda tek om krv je curela 728. Zapazi hižu svoju od strašnoga potresa na dvoje širom razpučenu IV 106. Potrebuju da se iste mladice časom zalevaju. Mitterpacher mor. 12. Da se listje dobro začuva. naj se dene vu zemlenu posudu, tihom priklopi, dobro pokrije 37. Ako koze milostivne jesu buduće, onda zimlica skorom prestane Lalangue med. 159. Ves svoj dug podpunom naplatiti. Mataković II 195. Suprot molom moraš vse kuntom držat nekuliko kafre oposred oprave. Hižna kniž. 196. Gospon je sakoga bogca s hudim od liže odpravil. Moje prip. 83. (Malim ne izdaše duh moj od veselja. Baraković vila.) itd. itd. Sām se instr. pričinio kad i kad odviše slabom oznakom načina, s toga se je i na ň počelo obješati ce ice: mahom ce itd. nogum ce pedatim. Belostenec, s prvim ce Reš. 217. *Ovo se imce ili imice počelo smatrati nastavkom načina te se dodaje i na druge osnove*, ne samo na nominalne. Ovaj je način osobito zavoļela hrvaština štokavska i čakavska: hotimce hotimice, od verbalne osnove hoté po otpadu krajnjega glasa ê, itd. Kao sufikas načina smatra jezik osobito instrumentalni završetak om te se kao im dodaje i na druge osnove ne lih na nominalne n. pr. idom confestim, Belostenec, od id u idem: Gda ga smrt vu kakovom smrtnom grehu zastigne, idom ga na dno pekla naglavce pošle. Krajačević 226. Smrt je stanovita, koteru idom nasleduje težek sud božji. Petrečić 283b; odatle vsejdom sejdom od vse idom, Belostenec kod statim extemplo i drugdje n. pr.: Kak su Adam i Eva pregrešili, sejdom fecerunt sibi perizomata. Šimunič prod. 124. Postavi ruku s. device zvrhu glave svoje i po očih nu potegne i sejdom zdrava postane. Gašparoti IV 150. Templum sveti idem s tovaruši vsejdom videti Jurjevič 74. Ne moraš vsejdom vsega na zlo obračati kad kaj vidiš ali čuješ. Hižna knižica 58 itd. Više puta dolazi -om s dodanim a: -oma n. pr.

Bog nu pomore v jutro osvitoma βοηθήσει αύτη ό θεός τó πρώτo πρώτo (psl. 45 6) Milovec 56. Ključar na menše falate meso od se dobe davaj na kuhinu, vina po mañe slugam i družine, petljárom nikaj, mogu se oni vode napiti, ako bi gdo stranski došel i ñemu kruto ošpitoma (parcissime). Habdelič ad. 844. Muži kak se ožene štimaju da su robiñu kupili, ali kravu ali bedoviju v hižu dopčlali, tak nemiloma ženami baraču, kak da bi i na telo i na žitek ñihov oblast imali 115. Taki zapove s. apoštola žcleznešibami nemiloma pretepati. Gašparoti III 558. I on je malo potlam vu nečistom žitku buduči nedovedoma poginul. Šidič 36. Erynnis mene z udarci nestanoma raža. Jurjevič 27. Pobožni kršćeniki začnu procešije činiti i nestanoma moliti za odvracañe tulike nesreće. Gašparoti II 235. Za preobrneñe tvrdokorneh grešnikov boga je neprestanoma prosil III 656. Morje kontinoma se burka i neprestance pogibelnosti je puno. Šimunič prod. 299. Druga lastovitnost srca je da se vse kontinoma gible. Zagrebec I 459. Budi vesel, ali podpunoma naj ti dušno spoznañe pošteno ostane. Šimunič prod. 105. Podpunoma voļu moju k ñegve pileplam. Gašparoti III 865. Ova se istina ne samo vu denešnjem s. Tomažu z očima vidi, nego i vnogeh drugeh mestah očitoma se spoznava. Zagrebec II 571. Velika muka bila je ona, s kojum ļuctvo Sicilije je mućilo žive ļudi, kada je je zašvavalo vu rasparane koñske i volovske trbuhe, vu kojeh šparoma (spärlich) hrañeni s kruhom postajali su hrana črvov 5a 89. Istina je da ja šparoma živem 5a 198. Najte jednu stranku vašega stališa z jednum strankum stališa bližñega vašega prispodabļati ter držete obodva celoma jednoga proti drugomu. Kristjanovič nać. 178 itd. — Opet se i ovo kad i kad vidjelo nedostatno, pa se dodaje još ce: mahomce, tihomce, hotomce, skrihomce, u štokavštini ice: jatomice itd., ili se meće s prijeda na, po, n. pr. Zakaj jošće namiro m naša duša tulikem slabočam je podana, zakaj ostaje naše srce jošće namiro m tak jako k vremenitomu privezano? Horvat prod. III 5. Video je jako veliko strašilo koje je namiro m govorilo: naj naj. Moje prip. 147. Poštenovič nasilom vesel, žalost se vendar na licu vidi. Mikloušič 104. Potrsju se braći na širom razidu. Gregur kapucin hor. 11. Natura vse mrtučljivo potrebuje potrebna i ne v času, nego poredom. Šimunič prod. 8 itd.

15. S prijedlogom na i po je počeo jezik završetak om kod adjektiva shvatati za sing. loc.: na blizom = blizu. Ovaj je

adverbalni način poprimila kajkavština i bujno razvila, pa je vrijedno da se iz knjige navede za potvrdu nekoliko primjera.

Na blizom: Kamen fengites je človeku, koji ga je vu rukah pred očima svojemi držal, boļe neg nijedno naj čisteše zrcalo vsa koja su se za hrbtom, ako ravno i na dalekom činila, tak dobro kako da bi se na blizom pred očima činila, je kazal. Zagrebec Va 299 Za tem nim se moraju štale zoseb odrediti ter takve koje na blizom naj bolše paše imale budu. Paul ov. 35. Po keh dob on niti papéra niti pera niti tinte za pisati ne imel, zezbral si je četiri na blizom stojeća dréva. Vranič I 97. Morve nemaju na blizom pri ciglenicah prisagenc biti. Mitterpacher mor. 18.

Na brzom: Povedala je da božja mati svoje pobožne slugе na brzom oslobađa iz muke purgatoriumske. Milovec 344. Da se sramuju i jako zmute vsi suprotivniki moji, da se obrnu i jako na brzom sramuju (pslm. 6 13) Milovec 450. Pomaže da se milostivni na brzom oslobe svoje muke. 510. Jaj mene, kak sem se na brzom pozabil. Jurjevič 141. Dopelaše na brzom spovednika. Šimunič mar. 89. Mnogi na brzom na siromaštvo dojdu. Šimunič prod. 329. Je čez noč naglum smrtjum vumrl i taki na brzom skazal se je svojemu spoveduiku. Fuček 214. Za osloboditi se po smrti na brzom muk purgatoriumskek jako je hasnovito vu bratovčinu škapulersku podati se. 234. Ako vu purgatorium dojde se taki ali na brzom oslobodi 250. Redovnik vse je vučinil kak mu je zapovedal košanik, i na brzom bil je zanešen pred vrata peklenska 306. Ne budi nam dosta samo ove dneve opominanja ksaverijanska na brzom prešteti. Mulih fer. u predgovoru. Kojega jako betežnoga s. Ksaverijuš je na brzom zvrátil 6. Suprot svoje vclike dužnosti magistratuši greše, ako duhovnem pastiom potrebne pomoči suprot očivestnem grešnikom ne dadu, ki bi mogli vnoge grehe čisto na brzom ispleti. Mulih ap. 824. Greše sini, ako zadnu voļu svojeh na brzom ne ispuñavaju 853. Kaj smo rekući od blaga najdenoga? Jesmo ovo: mora se marļivo i na brzom ispitavati za gospodara 868. Negda tri krivi svedoki jesu prisegli da Narcissus biškup jeruzalemski je vu stanovitom grehu krivac, i prvi svedok je rekel: ako ne tak, naj me ogeñ zežge, drugi: naj me veliki beteg popade, treći: naj oslepem, i tak se je vsem trem na brzom pripetilo 875. Taki su zadovolni samo iz navade svoje grehe na brzom valuyati 1070. Dvcm varašom puntañe je na brzom pozabil i ñe vu milost prijel. Gašparoti III 171. Lepoga porodi sina, kojega kako sama okrsti na

brzom zadavlenoga pod postelom pokopa IV 32. Povećte mi kigoder čteli jeste žitek presvetleli cesarovi i naj svetešeli otecevi pap, kak na brzom čast i diku svoju s črnum zemlum, s prahom i pepelom premenili jesu IV 114. Znal je dobro da jestvina dobro pokriva na brzom dobroga žmaha i teka ne more pogubiti IV 164. Ječte ada, pite, vreme dok imate, ar vura goščejna na brzom odhađa. Cantuale 273. Pomisli da ova dobra koja ti na tuliko preštimavaš, na brzom pogubiti imaš. Reš 33. Dojdu na brzom zestajaña prilike. Matakovič II 13. Čakajmo ñega i morebiti na brzom nam pokaže se. 22. Znati moraš da za te pripravljen je strašni sud i naplatiš vrlo na brzom s kaštigum koju zaslužil jesi 30. Ako lažljivo je ñegovo spričavanje, naj zna da na brzom v stališu sirot i v broju vbogeli bude 117. Po zlu bude prešlo na brzom ono naše gotovo novčeno kaj smo dobili vu vnogeh letah s potom i trudom 313. Oh da bi bili ovi štimali tak na brzom sebe mrtve, drugi način za isto svoga živleña bi bili poprijeli 322. Vi bojíte se smrti, kajti je jedina sama i kajti morate ali na brzom ali kesno dojtí ž ñum na boreñe 483. Prosim vas, na brzom dajte odgovor II 501. Ranica sama od sebe zaceliti hoče. Kada se pak pripetí da beteg tak na brzom ne prestane, narava se sama pomagati ne bude mogla. Paul ov. 66. Podajući se vu igru na brzom zlo vu hižnom gospodarstvu počuti kvar. Hižna knjižica 7. Lepota na brzom prejde 57. Ova gñiloča spoznava se onda dohađati, kada znaмена vužigaña prez vsakoga zroka na brzom prestaneju. Lalangue med. 95. Čutlivost bđli doklam se (zverja) koleju na brzom mine. Vranič I 120. Ovem dvem boritelom opostavili su se drugi i ovak na brzom morali su se razdružiti II 234. Ne pustete ñega dugo pomoč prositi, nego pomozete mu na brzom tak kak vam činiti je moguče. Matijevič Ia 16 2. Jedno želel je da bi ovomu nevolnomu na brzom pomoč priskrbeti mogel. Horvat prod. I 191. Taki bi se morala zvezati žnora, drugač dete na brzom bi preminulo. Lalangue pup. 107. Preveč na brzom včiniñi takvi čini pogibelne betege zrokuvali jesu. 155. Poklamkam oni na brzom navadnu ranu mešu posluhnuli su, ves den više ñikaj dobra ne včiniju IV 50. Kukci vu kreľutne metepule premeniju se ter več prez vsake hrane na brzom jajčeca zlegavaju. Mitterpaher mor. 5. Kaj su nakanili, naj včiniju na brzom. Jandrič 66. To je teško na brzom dokončati 74.

Na dalekom, na dalkom: Lenost je dvojvrsta, najmre telovna i duhovna, koje si nesu na dalekom, nego su kakti roga-kiñe skoro vsigdar skupa. Mulih ap. 1436. Ako prem potok jeden od drugoga na dalekom dosta bi bil, ništar mañe kaj se hiti vu jednoga, plavati v drugom vidi se. Matakovič I 609. Gora Vesuvius ishita prckoredno ogná i goručega vugleña, na dalekom orsag i ležeča mesta zatere i sežgé. I 627. Okolo Ivaña drevo na pol réfa na dalkom gluboko obgraba se. Mikloušič izb 113. Jesem i budem, to je jako na dalkom. Jandrič 79.

Na debelom: Oni obodva dober čas držali su se drevja tak čvrsto da jih slapi morski nikak odnesti nesu mogli, ako prem bi već krat laket na debelom zvrhu ñih bili padali. Vranič II 201. Živoga vápna s svojim vodum změšaj i na debelom gore meči 4 noči. Mikloušič izb. 138.

Na dugom: Odlačil je na dugom ispuñeñe zagovora. Zagrebac 52 80. Dojde vu palaču čudno, veliko i strahovito vu človečanskom kipu strašilo, kojemu iz očih črnih rival se je ogeñ, jezik na dugom van istegñen. Fuček 273. Ovch dveh Makarov žitek na dugom popisal je Palladius. Gašparoti I 180 i češće.

Na fletnom geschwind: Onda su se 'si skupa veselili, ali pe-neze su potrošili na fletnom. Moje prip. 208.

Na friškom: Veseli budete, ali pazete da se na friškom dostojno i preštímáno napijete pak odskočete. Šimunič prod. 104. Pripečeñe ovo taki razglasi se, cirkva na friškom zbog tulikoga čuda podigne se. Gašparoti II 351. Od velikoga pijanstva želežuči se odvučiti naj se trsi vsaki dan svojega piliša meru nekuliko pomenšati, ne pak na jeden put ze vsem sega ostaviti, drugač na friškom bi mogel obetežati. Lalangue med. 46. Nadojti more strahovita griža, peteč, vruči bleki, koja na friškom smrt zavdati moreju. 50. Onda vsa znameña betega na friškom prejdu. 53. Za to potrebno je na friškom drugu protimbu iskati 364.

Na golom: Žabjaka skuhañ, vléj v drévèni mužár, goré na golom sédi, dokle se rashladi. Mikloušič izb. 139.

Na gustom: More se negda nekaj stranskoga te nepriličnoga reči, ali vendar ne mora se to ž ñum na gustom niti dugo vka-ñujuč činiti. Hižna knižica 60.

Na hitrom: Poklam vruga pred očima nesta, na hitrom otide starac k opatu. Habelič mar 263. Onda plemenitoga imena starec začne premišlavati dobe starosti, sedeh lasi i plemenitoga svojega stalíša vrednost i velikoču, na hitrom reče da rajši hoče

vmreti 342. Poslaše ada v Beč na hitrom Keglevič Šimona ad. 187. Zdignuvši mrtvo telo domom zanesohu i na hitrom les mu načinivši vu nega postaviše. ad. 570. Vrata olem poškropljena taki su se vužgala tak da se pogasiti mogla nesu, nego i ona i ki su varaš branili vsi su na hitrom pogoreli 619. Takav je šálec onoga gospona sluga bil ki je vu velikom nekom goščenju svojega gospodara láž z drugom svojum lažjum meštarski i na hitrom spričal 860. Nekoju plemeniti mladenec po smrti roditelov pri blagu i bogactvu ostavljen obilnom po hman pajdaštvu vsa zapravi na hitrom. Gašparoti III 720. Ona imajući od kud živeti poda se vu nečistoče, večkrat zanosi, ali na hitrom obuosi mućec da nigdor ne zna. Zagrebec I 352. Svoju hotnicu odpraviti obečal je da hoće, ali tak na hitrom da toga ne more vučiniti. IVa 119. Ja jesem se zalubil v jednu dovicu i vzel sem ju na hitrom. Lovrenčić rod. 80. Idem i taki nazad dojdem, to bude na hitrom. Jandrič 73. Kaj videći gospodar na hitrom rasposlal je sluge. Vračan II 21.

Na hladnom: Postil je on na hladnom, mi na toplom. Šimunič prod 111.

Na kratkom: Na kratkom ali spametno i na to odgovori kolduš. Habelič mar. 56. Da ne rečeš da ti prodečtvo ovde pišem, na kratkom govorim 89. Kaj da legle včiniš nakanil sem ti dvoje ovdi vesele na kratkom na prvo postaviti 28. Moyses tužnu tu hištoriju na kratkom ovak spisava: 94. Vnoge fele toga greha, zroke, kvare i kaštige na kratkom spisati hoću. Habelič ad. 524. Evanđeliomski rasipnik kak je brzo vse svoje očinstvo potrošil, jako na kratkom spisuje s. Lukač. 593. Pišem lista na kratkom maloga. Jurjevič 152. Kada se v noći zbudiš, privuči se srčeno ter na kratkom moliti. Šidič 58 i Mulih fer. 40. Da je to istina, hoću na kratkom pokazati. Šimunič prod. 90. Da prez slagaua voje človečeje z voljum božjum zla vnogo dobiva se, na kratkom pokažem 221. Z vami na kratkom dokančam govorjehe moje, Zagrebec IVa 27. Za vigenum ako prem na kratkom i kakti vu senci skrovnostjum presvetoga trojstva ovo na prvo dohaja druga ne mehe čudnovita skrovnost. Gašparoti II 115. Ovo obečane vnogi pošteniki sveteh devic istinsko spoznali jesu, zmed kojeh tri na kratkom poglejmo IV 197. Jedan prokleti tak je ves klošter z jednem samo dehnehem zasmradil, da od vojnbje v kloštru do jednoga na kratkom pomrli bi bili. Matakovič I 237. Na kratkom

Na punom: Zvuu toga stališa na punom mogu bogu služiti. Habledič ad. 66 Obeće da gdogoder bude nega kaj vu crkve pobožno i dostojno molil, hoće vse kaj prosil bude na punom izprositi Zagrebec IVb 58. Zevsema, na punom i vsakojački mene izručam i preporučam vu voļu božansku totaliter, plene et absolute ne commendo. Manuale conf. 233. Živel je na punom ov s. Makar let devedeset. Gašparoti I 172. Ali na ovom svetu s pokorami, ali na drugom vu purgatoriumu duge naše moramo na punom naplatiti. Matakovič I 557. Dužnik ni dužen sebe prodati, je vendar dužen na kuliko je moguće na punom, izvršeno i pripravno povrnuti. II 201. Veličanstvo tvoje ostavi meni moju staru haļu i dvanajst Juliušev, vse drugo za te vzemi i ti vse tvoje na punom budeš imal. 212. Vmreti ne želejem doklam na punom zadovolšćine ne dam. Stefan kap. vol. 5.

Na redkom: Za tem (seme) deni plitvo i na redkom vu čistu truglicu. Mitterbacher mor. 28.

Na samom: Bil je neki mladenec, kteri kruto jako je bil divojku jednu zaľubil i marljivo prilike je iskal kak bi žnum na samom govoriti mogel. Habledič mar. 264. Zvuna se lepo i pošteno drži a na samom Jožefe tenta. Habledič ad. 582. Ako ravno neke kvare oznanismo voñuče praznosti i lotrije, ne išče na samom ovde na daļe štimam ne bude škodilo na prvo dati 59. Iskala je priliku kak bi žnum na samom mogla govoriti. 781. Ako zagreši pred tobom brat tvoj, pojdi peļaj ga na strau ter na samom da nigdor ne bude čul, pokaraj ga bratinskim načinom. Zagrebec 4a 144. Vsaki dan ali tjeden vzemi si časa da se na samom spomeneš: da bi mi vezda vumreti, kaj bi bilo? Mulih fer. 33. A to se vu halabuke med kupicami ne more dobro zvedeti ni pravo zebrati, nego na samom 47. Tuliki dari obilno svedoče da bi se radi žnum na samom spominati. Jandrič 47. Tekelin iz hiže van ide na samom s Hugonom. Vračan ber. 18. Gospon vam dopusti i vi se taki na samom s trgovcem pogodite. Mikloušič. diog. 25.

Na segurnom: Takvoga na tuliko vputim da i vu druge takaj najmenše teškoče na segurnom k meni bude pisal. Lalangue med. 15.

Na skorom: Kaj si bogu slobodnem zagovorom obečal, na skorom spuni. Petretič 222. Ona svoje verne i pobožne sluge nektere ze vsema, nektere na skorom od purgatoriuma oslobağa. Milovec 333. V četernu neku se je hitil, da bi tak ľudem

pokazal kolika je svetost njegova; ali da bi ga duhovni nekteri ljudi kričečega na skorom zvekli ne bili, i svetost i telo bil bi zakopal v četerni. Habledič mar. 6. Ne kipu se ponizno naklaňaj i na skorom ne pomoč spoznati hočeš. 263. Bog nad tobum se bude fantil ter more biti na skorom. 285. Potlam zahvalni vnogo nesu bili, pače su se iz tvoje gospocke darežljivosti na skorom zabili. 471. Spomeni se da ti je preminuti ter morebiti na skorom. ad. 92. Otide opat boječi se da božja kaštiga na skorom na tak nečisteh jezikov ljudi opade . . . sudcu otajni i nečisti kotrigi na skorom zegnúše. ad. 547. Čini, neboga, čini kaj činiš, dobro ti se na skorom plati kaj sada delaš. 613. To čuvši ne spovednik počne govoriti, da toga ne včini, ar hoče gospodin bog na skorom kaštigu na nu poslati. Šimunič prod. 298. Počel je govoriti od muk peklenskeh, koje ju na skorom čekaju. Zagrebac 5a 307. Koju pobožnost da bi mi marlivejše obslužavali, stanovito Ksaveriuša mogućnoga pri bogu prokuratora na skorom bi spoznali. Mulih fer. 7. Vsa svetska nut kak ginu! dojdu pak na skorom ona koja ti niti na pamet nesu došla. 32. Vu vsakom poslu za nebo dobička išči, a vsi drugi dobički jesu nestalni i hote te na skorom ostaviti. 55. Jen krat ne prelepe zlate lasi videče druge divojke nu povsud hvaliti zbog lepote začnu govoreč da povolnoga na skorom dobi zaručnika. Gašparoti II 240. To je glasoviti on vimeni griz; zaceliti vendar na skorom hoče. Paul ov. 72. Ovak anda vozili su se vse vuz prudišče ufajuči se da na skorom negdi dokonča. Vranič II 133. Drugi, kojega na skorom klät pojdu, leži zvezan na zemlje. 229. Kada stebelce rasti počne, znameňe je da mladica na skorom cvetje vun bude puščala. Lalangue med. 276. Ja odhađam. Na skorom doidem i ja za tobum. Vračan ber. 22. Mi smo dve prijateljice i budemo na skorom rođakiňe. Jandrič 78. Lubomirovič ima mene rad i na skorom bude moj zaručnik. 78. Mi ju (istinu) još preštímavamo, ali na skorom bude nam i istini konec. Mikloušič grab. 113. Na skorom naš sin Tonček ženil se bude. Lovrenčić rod. 58. Tak je bil negda jeden otec, ov je imel tri sine, ali je na skorom vumrl. Moje prip. 207.

Na skrovnom: Kojemu dva krat trsil se je vrag zavdati smrt. jeden krat na vode, hotejuči nemu prevrnuti ladjicu, drugi krat na loze, hotejuč vu nega na skrovnom pustiti vnoge strele. Matakovič I 517.

Na suhom: I tako odstupi nazad on od svojega nakaneća i one ostanu na suhom niti takove prilike već ne dobe. Zagrebec I 349. Soli nekuliko samo od sebe pogine i potrošiti se zna; potrebno anda bude na suhom držati. Paul ov. 19.

Na širokom: Videl si je videti strašnoga velikoga pozoja ki je proti nemu vusta na širokom razijal hoteći ga požreti. Habelič mar. 267. Moje namene ne ovde nu međ vuske knjig oveh kraje stiskati, kú oni na širokom spisavaju. ad 32. Druga historija spelava se iz kralevskih drugeh knjig, gde se na širokom grehi i kaštige Davida kraļa spisavaju. Habelič ad 540. Nasip i stenograj tak na širokom prerezali su kak široka vrata su bila. Vranič II 211.

Na tenkom: Tobija ni zemļakov i rodbine vse zezval (na gošćeñe), nego one ki su doma na tenkom bili. Habelič ad. 842. Mladice se postaviju zvrhu peći tak vendar da zvrhu jednoga vilahna na tenkom naj se rasprestreju. Lalangue med. 282.

Na tesnom: Zahvalim ti, moj sluga, da si me tak zlehkotił, ar sem jako na tesnom bil. Habelič ad. 862. Zveličeñe moje na tesnom je bilo, ali milošća . . . našeh patronov nadospe. 1177. Ako na preveč tesnom skupa bi ležale ovce, jako bi beteguvale. Paul ov. 20.

Na tihom: Ovo čujući Arijani na tihom Makare vućinili su dozvati. Gašparoti I, 167. Porući glas na tihom biškupu 197. Da zmutña med ļuctvom ne bude, na tihom po noći iz varaša odidu. II 205. Pristupi k kraļu Egidius i nemu na tihom rećenu pove pogrešku. III 656. Vsa ova videl je stanoviti gospon; odiđe na tihom iz crkve. III 721. Kajti Šare ova igra i norija ne bi se dopadala, na tihom rekla mužu naj pretira iz liže ženu Agar. Matakovič I 611. Više puti koze ves svoj posel tak na tihom opraviju da betežnik niti misli za postel. Lalangue med. 163. Postavete si vsaki večer jednu vuru, vu kojoj držañe sprevoćenoga dněva na tihom razmišļavati bute mogli. Vranič II 16.

Na toplom: Ako gospodin reće: koñ je osel, osel je oroslañ, oroslan je muha, muha je pistranga etc., prilizavec na toplom taki potvrđi: tak je, gospodine. Habelič ad. 179. Maka pol šake postavi poleg ognā doklam bude kipelo, potlam taki odmekni i na toplom betežniku daj popiti. Lalangue med. 338.

Na ufanom: Pomenki na ufanom. Habelič ad. 564. Zaćel je jaće na ufanom ž num se pajdašiti 588. Reće kraļ da slobodno i na ufanom zaprosi kaj želi imati. 632. Šeptañe mućeć

i na ufanom dober lučki glas priščipava. 724. Dopusti mi neku-liko reči s tobom na ufanom govoriti. Šimunič mar. 32. Da bi ti bil pozvan na jeden gospócki obed, ter bi ti se povedalo da jedna jestvina zmeğ oneh koje na stoj dojdu, stanovito je čeme-rom začiñena, bi li ti na ufanom sve one jestvine jel? Šimunič prod. 29. Ako gdo kakovu dvojmbu bi imel, naj se na ufanom k meni vteče. Lalangue med. 15. Zbog toga zroka na ufanom vtečem se k gosponom plebanušem. 14.

Na velikom: V noči opade sneg na gorice ekvilinske tak na velikom kak je hotela majka božja veliku sebe cirkvu imati. Šimunič mar. 59.

Na visokom: Bogatstvo je kolo kotero se obrača ter človeka na visokom postavljenoga obara i potere. Šimunič prod. 417. Niti ruke na visokom postavljene zatružene nazad doli ni spustil. Gašparoti I 192.

Po gustom: Mi smo oni mladenci koji smo tak po gustom se spovedali . . . mi smo one tak pobožne gospè, koje smo tak po gustom se spovedale. Zagrebec I 363. Ako želimo izvišeni vu nebo biti, potreba da se ovde na zemlje spoznamo gdo smo i kaj smo, po gustom svaki sam sebe ispitivajuč: tu quis es? IVa 32.

Po kršćanskom: Moram decu po kršćanskom odbraniti Horvat prod. III 18.

Po malom: Sveti Ambrosius mediolanski biškup mnogo let né neg jen krat na dan i ono po malom jel. Habledič mar. 252. Takav señ sam po malom dojde. Habledič ad. 52. Je počel vse po malom bogatiti. Šimunič mar. 80. Idem ja nazad vu varoš moj, gde z malum plačum zadovolneši budem ter po malom novčece na stran postavljajući vekše bogatstvo spravim. Gašparoti I 179. Ovdí ostani, imaš kruha i vodice i kak sem ja s tem živel tak se i ti hrani po malom. II 176. Kad želudec néga opomene onda potrebno je nému dati po malom više puti Lalangue med. 53. Kada prestane odtok mesečni, ceeki po malom buhteju. pup. 34. Hasné i tropicu toplu na trbuh metati i po malom piti. Mikloušič izb. 139.

Po prijateljskom: Zveličitel prijel je néga po prijateljskom. Horvat prod. III 14.

Po svetečnom: Z netrplivnostjum ovoga jedinoga dneva vu tjednu dočakuvali su se, vu kojem služba božja po svetečnom oblužavala se je. Horvat prod. IV. 52. Ovde posluhnuli su pobožno od biškupa po svetečnom služenu mešu. IV 53.

I na ovakov -om se kadkad obješa a: Potrebno bude one ovčice, koje tenku i gustu vunu nimaju, ali na punoma zrasle nisu, od čreda odlučiti. Paul ov. 31. Koterim je po maloma bog dal života jakost. Šimunič mar. 91. Na tihoma. Lovrenčić rod. 80. Puntane je na brzoma pozabil. Gašparoti III 171. itd.

Štokavština ima također tako ali kud i kamo ošpitnije od kajkavštine n. pr.: Iz ove zemlje sva vlaga na brzom izlapi. Jablanci 18. Vidi brz u akad. rječniku.

Izvori.

- Belostenec Ivan. lex. *Gazophylacium*. 1740.
 Cantuale. Crkvene pjesme.
 Fuček Štefan. Historije od poslednjih dugovañ. 1735.
 Gasparotti Hilarion. Cvět sveteh. 4 toma 1752—61.
 Gregor kapucin. hor. Horvatska od Kristuševoga narodjenja vitia 1800.
 Habdelić Juraj. ad. Prvi otca našega Adama greh. 1674. — mar. Zrcalo mariansko 1662. — rječ. Dictionar 1670.
 Hižna knjižica 1797.
 Horvat Josip. prod. Kratka prodečtva. 8 toma 1796—1803.
 Jandrič Matija. Lubomirovič, igrokaz, izdao Mikloušič u jedno s djelom: Matjaš grabancijaš dijak, ponačineno po T. Brezovačkom (grab.) 1821.
 Jurjevič Gabrijel. Listi heroov. 1675.
 Kovačić Fraño. Tomaša od Kempiša knige četiri. 1760.
 Krajačević Mikula. Molitvene knjižice. 1540.
 Kristijanović Ignac. blag. Blagorečja. 2 toma. 1830. nač. Način vsigdar zadovoljnomu biti. 1826.
 Lalangue Ivan. med. Vračtva ladańska. 1776. — pup. Kratke navuk od meštrije pupkorezne. 1777.
 Lovrenčić Jahob. rod. Rodbinstvo, igrokaz. 1828.
 Manuale confessariorum iliti ručna knjižica spovednikov. 1725.
 Mataković Boltizar. Sermones morales Dva toma 1770.
 Matijevič Josip. Raztolnačeñe evangeliumov. 1a 1776. itd.
 Mikloušič Tomaš. izb. Izbor dugovañ 1821. — grab. vidi Jandriča. diog. Diogenes, igrokaz. 1823.
 Milovec Boltizar. Dvoj dušni kinč. 1661.
 Mitterpacher Ludvik. mor. Navuk morveh vurednosti. 1823.
 Muhib Juraj. ap. Posel apoštolski. 1742. — fer. Pobožnost k svetomu Ferencu Ksav. 1739. — hran. Nebeska hrana. 1779. štampana a napisana napisana 1748.
 Paul. Venceslava Ivana Paul razgovor i navek od . . . ovac i . . . od duhana. 1771.
 Petretič Peter. Sveti evangeliumi. 1651.

- Reš Juraj. Pet kamenov preče Davidove. 1764.
Šidič Simon Juda. Plamen pobožnosti proti s. Ferencu Ks. 1695.
Šimunič Mihal. mar. Služba marialska. 1697. prod. Prodike svetečne. 1697.
Škvorc Štefan. (Knjiga bez naslovnoga lista u kojoj ima govor o stališima počamši od duhovnika do petlara. 1724. (?)
Štefan kapucin. Zadna vola. 1723.
Švagel Fortunat. Opus selectum concionum. 3 toma 1761.
Vračan Josip. Razlagaše s. evangeliumov. 1823.
Vranič Antun. Mlajši Robinzon. 2 toma 1796. — ber. Sv. Bernard, igrokaz. 1815—34.
Zagrebec Štefan. Pabulum spirituale. 5 toma. 1715—34.
-